

JIHOČESKÁ UNIVERZITA v ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRAKTICKÉ TEOLOGIE

Diplomová práce

FARNÍ ANALÝZA

Vedoucí práce: Ing Dr. Alois Křišťan Th. D.

Autor práce: Eva Erdingerová
Studijní obor: Pastoračně sociální asistent
Ročník: Šestý

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č . 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum a místo:

Podpis:

.....

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce Ing. Dr. Aloisi Křišťanovi Th. D. za podporu i inspiraci, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.
Děkuji také Mgr. Petru Nešporovi a Dr. Petru Sloukovi za pomoc při získávání materiálů, za odborné rady a připomínky k této práci.
Dále děkuji kněžím a farníkům z farností Brno-Starý Lískovec, Brno-střed u sv. Jakuba, Jimramov a Slavkov u Brna za ochotu a spolupráci.
Neopomenutelný dík patří mé rodině za velkou podporu a vytrvalé modlitby.
Na závěr velký dík naprosto všem kamarádům a blízkým, kteří mi byli jakýmkoliv způsobem nápomocni.
VŠEM I KAŽDÉMU JEDNOTLIVĚ MOC DĚKUJI!

OBSAH

ÚVODEM	6
1. FARNOST	9
1.1 Etymologický vývoj pojmu farnost	10
1.2 Dějiny vývoje farnosti v rané době.....	10
1.3 Farnost z pohledu různých vědních disciplín.....	13
1.3.1 Sociologické a psychologické hledisko	14
1.3.2 Teologické hledisko.....	17
1.3.3 Právní hledisko.....	18
1.4 Strom jako obraz církve (farnosti).....	21
2. ÚKOLY FARNOSTI	23
2.1 Vývoj základního pojetí úkolů církve	24
2.2 Čtyři hlavní úkoly farnosti.....	25
2.2.1 Farnost jako liturgické společenství (Liturgia).....	27
2.2.2 Farnost jako svědčící společenství (Martyria)	28
2.2.3 Farnost jako společenství služby a lásky (Diakonia)	30
2.2.4 Farnost jako sourozenecké společenství	34
2.3 Realizace úkolů církve: úřad nebo společenství?.....	35
2.4 Konkretizace úkolů farnosti	37
3. FARNÍ ANALÝZA JAKO CESTA K NAPLŇOVÁNÍ ÚKOLŮ FARNOSTI.....	39
3.1 Co je to farní analýza.....	40

3.2 Kroky k obnově farního společenství.....	41
3.2.1 Rozhodnutí	41
3.2.2 Založení pastoračního týmu.....	42
3.2.3 Vize	44
3.2.4 Analýza	45
3.2.5 Sestavení pastoračního plánu	46
3.2.6 Provedení	47
3.2.7 Revize	49
3.2.8 Proces farní obnovy – „inspirace z Dublinu“	49
4. NÁVRH DOTAZNÍKU PRO ANALÝZU	52
4.1 Proces tvorby dotazníku.....	53
4.2 Pilotní průzkum	60
4.3 Kritické zhodnocení pilotního průzkumu.....	61
4.4 Výsledky průzkumu.....	62
4.5 Upravený dotazník jako výsledek pilotního průzkumu	66
ZÁVĚR	69
ABSTRAKT	71
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
SEZNAM ZKRATEK	75

ÚVODEM

Co si lidé běžně vybaví pod slovem farnost? Pro mnohé farnost znamená církevní instituci, kterou vede farář a která má za úkol poskytovat „svátostný servis“ – uspokojovat náboženské potřeby lidí, kteří o to mají zájem. Někteří vnímají církev jako zastaralou organizaci žijící si po svém, ne jako otevřený životní prostor, ale jako uzavřenou, omezující a „morálku“ vyžadující instituci. Je to obraz, který chceme, aby si lidé pod pojmem farnost představovali?

O farnosti bylo dodnes napsáno již mnohé, existuje řada literatury zabývající se církevními společenstvími, a ještě hodně prací na toto téma jistě vznikne. Má práce svým rozsahem a zaměřením postihuje jen jednu specifickou část celé problematiky a to především farnost jako centrum, kde se usiluje o realizování a naplňování 4 hlavních úkolů církve – slavení, svědectví, službu, společenství. Jak dojít k realizaci tohoto poslání farnosti?

K prvotnímu nápadu zabývat se farní analýzou mě přivedla kniha rakouského teologa a sociologa prof. Paula Michaela Zulehnera s titulem Pfarranalyse. Kniha je stručně charakterizována následujícím popisem: „Jsou pryč ty časy, kdy se křesťanská kultura starala o to, aby lidé utvářeli život své církve v místně vázaných farních společenstvích. Průzkumy dokládají, že lidé se sami z velké části považují ještě za religiózní, avšak způsob se velmi změnil. Tradiční místa žité religiozity se značně proměnila.“

Jak však na tomto základě vypadá život v naší církvi, kde je ještě pořád z velké části farnost organizována jako územně ohraničené místo?

Pracoviště pro křesťanský sociální výzkum (AfkS – Arbeitsstelle für kirchliche Sozialforschung) vypracovalo pomůcku, s jejíž pomocí mohou farnosti provádět analýzu svého vlastního náboženského života. Dotazník se orientuje na 3 hlavní oblasti biblické představy o církvi: 1) spjatost s Bohem – zakořenění v Bohu (mystika); 2) sourozenecká láska – společenství bratrů a sester v JK (koinonia) a 3) odpoutání se od lidských potřeb – vydání se druhým (diakonia).

Kniha se obrací na všechny, kteří zodpovědným způsobem chtějí vytvářet farní společenství.“¹

Obdobná publikace v českém jazyce doposud neexistuje nebo jsem se s ní ještě nesetkala. V ČR, dle mého soudu, nemáme mnoho zkušeností s prováděním farních analýz.

V Královéhradecké diecézi proběhl v roce 2000 seminář o farnosti, v rámci kterého se účastníci snažili o teologickou reflexi ve farnostech.

O jistý průzkum se pokusil v roce 2001 Petr Hruška & spol. na poli plzeňské diecéze, který se nechal inspirovat v Irsku. Od Petra Hrušky si dovolím některé zajímavé podněty převzít, jak částečně v metodologii tak i pro dotazník.

Obecně se tendence reflektovat situaci ve farnosti stává stále častější i u nás. Jak je vidět v jiných zemích, jako je např. Rakousko, Irsko ad., je praxe provádění farní analýzy již běžnější.

Na základě výše zmíněných podnětů jsem se tedy rozhodla věnovat této tématice. Obeznámit čtenáře se základními informacemi o farnosti a jejích úkolech. Představit metodu farní analýzy, pokusit se sepsat její metodiku, sestavit dotazník pro účely zjištění situace ve farnosti a provést v malém měřítku pilotní průzkum v několika farnostech v ČR v brněnské diecézi.

První část práce je věnovaná teorii, která bude zaměřená především na farnost a to v co možná nejkompaktnějším pohledu.

V druhé části bude pojednáno podrobněji o úkolech farnosti, jako obrazu církve na místní úrovni.

Třetí část se bude pokoušet představit metodu farní analýzy, popsat postupné kroky k její realizaci a zformulovat návrhy a pár doporučení, jak farní analýzu provádět.

Ve čtvrté části bude vytvořen dotazník, který by měl sloužit k účelům provedení analýzy ve vlastní farnosti. Tento dotazník bude prověřen pilotním projektem a následně zhodnocena úspěšnost a možnost jeho použití.

---

¹ ZULEHNER P. M., GÖNNER H., SCHWEIGHOFER J., *Pfarranalyse*, Wien, DomVerlag, 1997, zadní strana knihy.

Posláním a hlavním záměrem této práce je podat obraz o podstatných charakteristikách farnosti a jejích úkolech a především podnítit k reflektování situace v našich farnostech a povzbudit k praktickým krokům k farnímu rozvoji a obnově třeba formou farní analýzy.

1. FARNOST

Stejně jako je buňka základní stavební jednotkou organismu, tak je farnost takovou základní stavební jednotkou celé církve. Jednotliví věřící jsou organelami buňky a jádrem každé buňky je Kristus, dohromady pak tvoří funkční buňku.

Můžeme si uvést také známý biblický příměr. Církev jako Kristovo tělo, kdy hlavou je sám Kristus. A tělo se pak skládá z jednotlivých orgánů, jimiž jsou právě společenství místních církví – farností, potažmo jednotliví věřící. Jak to stojí v 1Kor 12,12-14 „Tak jako tělo je jedno, ale má mnoho údů, a jako všechny údy těla jsou jedno tělo, ač je jich mnoho, tak je to i s Kristem. Neboť my všichni,... byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo.... Tělo není jeden úd, nýbrž mnoho údů.“

V Kodexu je v první řadě církev chápána jako Boží lid, jako organismus.

Kán. 204: § 1: „Věřící jsou ti, kdo křtem přivtělení ke Kristu stali se *lidem Božím*, a proto se účastní, každý svým způsobem, na kněžském, prorockém a královském poslání Krista a v souhlase s vlastními podmínkami jsou povoláni k vyplnění poslání, které svěřil Bůh církvi ve světě.“

Kán. 205: „V plném společenství s katolickou církví jsou na světě pokřtění, kteří se spojují v jejím viditelném *organismu* s Kristem pouty vyznávání víry, svátostí a církevní vlády.“

Farnost je společenstvím křesťanů, částí Božího lidu. Z praktického pohledu je farnost organicky uspořádané společenství křesťanů, které má (ale taky nemusí mít) své územní vymezení pro své působení.

Pokusme se nyní farnost charakterizovat, vymezit si ji jako pojem, nastínit historický vývoj a dále její význam z různých úhlů pohledu – historického, sociologického, teologického a právního.

Hned na začátku však musím upozornit, že pokud mluvím o farnosti, tak mám na mysli farnost v zúženém pojetí, farnost římskokatolické církve. Například také evangelické církve používají termín farnost a v mnohém je chápání této instituce stejné. Řada dalších protestantských církví pak používá termín sbor nebo shromáždění a opět tu jde o partikulární církev. Není v mých silách pojmout tuto svoji práci velkou měrou ekumenicky. Rozhodla jsem se zkoumat pouze prostředí katolické církve, které je mi nejbližší a nejznámější.

1.1 Etymologický vývoj pojmu farnost

Pojem farnost z etymologického hlediska pochází z řeckého slova „paroikia“, které pak v latině je „parochia“ (paroecia). Řecké sloveso „paroikein“ znamenalo „bydlet vedle“, podstatné jméno „paroikos“ pak „soused“. V Novém zákoně to samé slovo znamená nynější stav církve zde na zemi. Už v prvním století v době papeže Klimenta Římského se však objevuje slovo „parokía“ ve smyslu církev v určitém místě.²

Ovšem farnost neznámá pouze lokalitu. Mnohem výstižnější je latinské slovo „communitas“, což v překladu znamená „společenství“.

Stejně tak i němčina dodnes má 2 termíny pro označení farnosti. „Pfarrei“ pro „farnost“ jako úředně a územně správní jednotku a „Gemeinde“ pro konkrétní „společenství“ lidí, tvořících farnost. V češtině si budeme muset vystačit pouze s jedním termínem, který v případech, kdy to bude třeba, upřesníme.

1.2 Dějiny vývoje farnosti v rané době

Jen velmi ve stručnosti si nastíníme situaci související s farností v rané církvi.

V rané době křesťanských dějin neměla církev složitou hierarchickou strukturu a zvláštní nástroje a metody k rozšiřování

---

² parafrázováno z GÓRECKI, E. *Církev se uskutečňuje ve farnosti*. 1. vyd. Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ s. r. o., 1996. s. 6.

křesťanství. Měla spíše charakter hnutí, takového spontánního ideového společenství, které se rozrůstalo díky svědectví svých „prvních členů“.

Jak se dočteme např. ve 2. kapitole Skutků, pro to, aby se lidé mohli přidat k tomuto „hnutí“, měli činit dle slov Petra následující: „Obráťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostane dar Ducha svatého.“ (Sk 2, 38) Na základě této výzvy se mnoho lidí obrátilo a nechalo pokřtít a pak „Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se.“ (Sk 2, 42) Už od počátku církve se poukazuje na důležité úkoly. Již na tomto místě zřetelně vidíme, jaké úkoly by měla církev plnit. a) poslouchat učení – naslouchat a vydávat svědectví (nauka apoštolů); b) být spolu - vytvářet společenství (komunitní život); c) lámat chléb – slavit a d) modlit se. To bylo hlavní náplní prvotní církve a to zůstalo hlavní i dodnes.

„Biblické zprávy a obrazy, kterých Kristus užívá k charakteristice své představy o církvi, ukazují, že o ní měl velmi konkrétní představu a že apoštolové chápali církev stejně konkrétně. Když Kristus přirovnává církev k domu a stádu, zcela jasně a zároveň vyjadřuje, že tato stavba domu potřebuje pevný základ na skále a k vedení stáda je nutná autorita pastýře. Sám vyvolil dvanáct učedníků, světil jim zvláštní odpovědnost a ustanovil Petra za prvního pastýře svého stáda. (Mk 3,14; Mt 16,17; Lk 22,31; Jan 21,15). Tak sám zřídil první „úřady“. Úřad je víc než okamžitá dočasná služba. Právě oficiální ustanovení mu dává trvalý charakter, znamená, že jeho služební funkce je nadindividuálním způsobem spojena s určitým trvalým úkolem, který trvá i po smrti jednotlivého nositele a dává držiteli úřadu vyšší zplnomocnění, aby mluvil a jednal jménem a z autority toho, kdo jej ustanovil. Úřad proto zahrnuje nástupnictví. V tomto smyslu také chápali apoštolové svůj úřad jako *milost, která jim byla dána od Boha, aby byli služebníky Ježíše Krista a konali posvátnou službu kázáním Božího evangelia* (Řím 15,16) a ustanovovali si spolupracovníky a nástupce na tomto úřadě. Stejně smýšlela prvotní církev. Zřízením tohoto úřadu byla vybudována církev.

Jelikož se úřad opírá o samotného Krista a on sám v něm působí, lze říci, že církev je daná tímto charakterem úřadu a z něho vychází.“³

Jak Gauner ve svém článku uvádí: V průběhu času se pak úkony vyvíjely a také institucionalizovaly, neboť počet zájemců o křest velmi razantně stoupal a křesťanů přibývalo.

Ve 4. století došlo k zásadní změně, protože křesťanství bylo rozšířeno ve všech městech světové římské říše, proto se také císař Konstantin rozhodl přizvat křesťany ke správě říše. Biskupové byli jmenováni císařskými úředníky a stát začal celkem velkoryse podporovat církev. Tento rozmach křesťanství nabral na významu ještě více v roce 380 za císaře Theodosia, kdy bylo křesťanství prohlášeno za státní náboženství, tehdy velmi prudce stoupl počet uchazečů o křest. Poprvé se mohla církev bez zábran rozšiřovat také na venkově a nepotřebovala už k své ochraně anonymity města. Biskupové a kněží byli posíláni církví na venkov, aby velmožům spravovali statky, vyučovali zemědělství a zprostředkovali předávání kultury na vesnici. Velmožové na vlastních pozemcích stavěli kostely a zřizovali u nich faráře, kterým církev dávala právo vyučovat katechumeny, křtít a slavít nedělní mši. A tak byla „vynalezena“ farnost.

Obec by už nebyla s to uvést a začlenit velký počet uchazečů o křest do církevního života. Když se dříve jednotlivci obrátili k církvi a dali se pokřtít, byli uvedeni do církevního života pouhým napojením na život obce. Nyní však velký počet žadatelů o křest přímo zaplavoval malé obce a kladl na ně nepřiměřené nároky. Musela být vytvořena instituce schopná aspoň nouzově uvést velký počet žadatelů o křest do církevního života.

Na místo starocírkevní zbožnosti obce nastoupil později farní provoz. Z dobové situace vznikla „pečovatelská církev“: instituce církve se musela starat o to, aby byli její členové poučováni a dostalo se jim pomoci v životě. Zvěstování víry bylo nahrazeno kázáním o morálce, protože duchovní pastýři měli také úkol řídit chování obyvatel jako pracovníků a státních občanů. Důležitými se staly právní otázky.⁴

---

³ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. 2. roz. vyd. Praha: ZVON. 1995. s. 18-19.

⁴ parafrázováno z ZAUNER, W. *O farní obci zítřka*. TT 1993/1 s. 20.

Zde vidíme posun, kterým prošla nejranější církevní obec. V každé etapě dějin procházela na pozadí dobové situace také církve různými proměnami a prochází dodnes. Vždy musí reagovat na konkrétní výzvy doby. Jak říká GS: „církev...musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou“ (GS 4).

1.3 Farnost z pohledu různých vědních disciplín

Když chceme vymezit farnost co nejvíce komplexně, tak ji musíme popsat z pohledu různých odborných vědních disciplín.

Jako celek je totiž farnost složenou skutečností – sociologickou, psychologickou, teologickou, právní ad. Postupně se na základě přístupů různých věd na farnost podíváme.

Obecně můžeme na farnost nahlížet například následovně: Farnost je *prostor, kde spolu věřící žijí a shromažďují se*. Nemusí to být nutně uzavřené území, jako tomu bylo dříve, kdy každý patřil do určité farnosti podle místa svého bydliště vždy a všude, ale bude to ve většině případů platit i nadále. Dále lze farnost chápat, stejně jako Jaromír Neugebauer, jako *duchovní prostor, kde věřící vytvářejí společenství svého druhu, jsou osobou kněze zapojeni do hierarchické struktury církve a alespoň do určité míry žijí společný osobní i náboženský život*.⁵

Farnost je místně vymezený prostor, kde věřící vytváří společenství víry, slaví společně liturgii, snaží se vydávat svědectví, žít podle evangelia a pomáhat bližním.

Dle Katechismu katolické církve je definována farnost jako místo, kde se všichni věřící mohou shromažďovat k slavení eucharistie, kde se křesťanský lid uvádí do liturgického života a shromažďuje se při liturgickém slavení, kde se hlásá Kristova spasitelná nauka a praktikuje „blíženecká láska“ v dobrých a bratrských činech.

---

⁵ parafrázováno z NEUGEBAUER, J. *Farnost dnes a zítra*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 7.

Je potřeba však poukázat na rozličnost typů členů farního společenství. Farníkem totiž může být: a) nepokřtěný člověk, který na území farnosti žije (takovému člověku by se však zařazení do farnosti nemuselo líbit, byl totiž automaticky přiřazen někam, kam se nerozhodl patřit); farníky dále mohou být: b) všichni pokřtění v katolické církvi, žijící na území farnosti a c) všichni z území farnosti, kteří více méně pravidelně participují na životě farnosti – komunikují s farářem a s ostatními farníky jako s farníky (ne jen jako se spoluobčany). Třetí skupina se dá ještě rozdělit na tzv. „aktivní – praktikující křesťany“ a na tzv. „matrikové – nepraktikující křesťany“⁶ Bavíme se pořád na poli katolické církve proto mluvíme o těch či oněch křesťanech – katolících.

1.3.1 Sociologické a psychologické hledisko

Ačkoliv současná společnost je značně individualistická a dává velký důraz na osobní svobodu, tak stále řada lidí touží po společenství, které by je přijalo a kde by mohli společně sdílet ty věci, které ve svém životě považují za důležité a cenné. To platí i o křesťanech. Velké nároky, které klade společnost na člověka a poměrně velká izolovanost lidí (zejména ve městech) způsobují to, že mnozí velmi touží po kvalitním životě ve farnosti (křesťanské obci).⁷

Po jistotě touží každý člověk a v dnešní hektické době snad ještě mnohem výrazněji. Náboženství je jednou z možností, kde nalézt jistotu a církev prostředím, kde nalézt pocit bezpečí.

Právě touha každého člověka nalézt někde pocit sounáležitosti je důležitým motivem z psycho-sociálního hlediska. Potřeba pocitu jistoty se nachází i na nižších příčkách pyramidy Maslowovy hierarchie potřeb.⁸ „Farnost může do jisté míry zprostředkovat jak osobní jistotu

---

⁶ parafrázováno z Autorský kolektiv. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 66.

⁷ parafrázováno z OPATRŇÝ, A. *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*, 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 2006. s. 117.

⁸ srov. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*, 2. vyd. Praha: ACADEMIA. 1997. s. 175.

(jistota Boží důvěryhodnosti, spásy) tak společenskou (jistota, že patřím do prostředí, které mne neopustí).“⁹

Z toho tedy vidíme, jak nezbytné je pro člověka někam patřit a prožívat určité věci ve společenství. A tím společenstvím pro křesťana může být právě farnost. Co tedy je farnost pro sociologii?

Z formálního sociologického pohledu můžeme farnost hodnotit jako formálně uspořádanou skupinu lidí, která je díky mnoha charakteristickým prvkům v ní obsažených schopna dynamicky působit na své členy a aktivizovat je.¹⁰

„Na základě sociální reprezentace (tedy systému hodnot, názorů a zvyklostí), které jsou pro každou sociální skupinu typické můžeme definovat farnost následovně:

- *Farnost* je tam, kde mám své místo, kam chodím. Kam patřím, kde se mohu „posadit“ a lidé mne tam znají.
- *Farnost* je společenství lidí, kde společně prožíváme svou víru.“¹¹

Farnost je do značné míry dost odlišná sociální skupina lidí. Většinou má farnost více jak 30 členů a je tedy již velkou sociální skupinou. Ve velké sociální skupině nejsou citové vazby, z důvodu velkého počtu členů, mezi všemi. Mezi jednotlivci ano. Mnohdy se ne všichni znají. Z tohoto důvodu, aby nezůstávali členové pouze „anonymními dušemi kostela“, je dobré vytvářet menší společenství, pro která budou platit určité „skupinové zákonitosti“ a výhody malé sociální skupiny. Proto je zapotřebí i uvnitř farnosti vytvářet menší společenství farníků, ať již podle věkového či zájmového kriteriá, aby mohly být naplněny psycho-sociální potřeby farníků, využity výhody malé sociální skupiny.

„Uvedme si nyní některé základní rysy malých skupin (M.Sader, 1979):

- členové se prožívají jako k sobě patřící

---

⁹ OPATRŇY, A. *Priority – farnost zítřka*. Setkání kněží Velehrad, březen 2002.

¹⁰ parfrázováno z GÓRECKI, E. *Církev se uskutečňuje ve farnosti*. 1. vyd. Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ s. r. o., 1996. s. 7.

¹¹ KROHE, P., ŽUREK, P. *Komunikace ve farnosti*. 1. vyd. Olomouc: CMTF UP, 2005. s. 27

- členové se explicitně definují jako k sobě patřící
- členové sledují společné cíle
- členové sdílí normy a předpisy chování pro určitou oblast činnosti
- členové mají mezi sebou více interakce než navenek
- členové se identifikují se společnou vztažnou osobou
- členové jsou prostorově nebo časově odděleni od ostatních individuů širšího okolí¹²

Když vyjdeme z těchto rysů, rozumíme malou skupinou: jedince – farníky, kteří se navzájem znají, jsou ve vzájemném vztahu, spolupracují v rámci společných cílů, sdílí společné normy a jsou ve vzájemně propojených rolích a mají vědomí „my“. A přitom vědomí "my" není specifické pouze pro malé skupiny, ale může být rozšířené na mnohem větší skupinu např. celou církev – „my křesťané“. Církev pak můžeme chápat dvojím způsobem. Za prvé jako jednotné celosvětové společenství. Za druhé jako společenství komunit a obcí.

I v dokumentech II. vatikánského koncilu je konstatováno, jak důležitá je pro člověka společnost. GS čl. 12 „Člověk je totiž v jádru své přirozenosti bytost společenská a bez vztahu k ostatním nemůže žít ani rozvíjet své vlohy.“

Opodstatňující argumenty můžeme nalézt u sociologie i pro hierarchické uspořádání církve. „Sociologie nám říká, že určité společenství, mající výjimečné charakteristické rysy např. právní charakter, nebo upravující a představující určité vzorce chování atd. musí mít ve svém čele autoritu, která má nikoliv moc, ale právo rozhodovat. Je také výrazem jednoty tohoto společenství a jejím reprezentantem.“¹³

„Z pohledu společenských věd jako je sociologie, teorie řízení apod. víme, že společenství nestrukturované, tedy bez rozdělení rolí a společenství, které nevymezuje a nehájí svou identitu, prostě

---

¹² Elektronické informační zdroje [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.ssvp.wz.cz/Texty/male%20skupiny.html>>

¹³ MUCHOVÁ, L. *Církev*. Elektronické informační zdroje Katedry pedagogiky. *TF JU* [online]. Dostupné na WWW: <<http://tf.jjcu.cz>>. s. 3.

neobstojí. Zanikne spíše dříve, než později.“¹⁴ Nejen církev, ale každá větší organizace, má svoji organizační hierarchickou strukturu vedení. Církev má několik určitých výsad, která si nárokuje díky svému „nejvyššímu šéfovi“ – Bohu.

1.3.2 Teologické hledisko

Je dost odvážné pouštět se ve stručnosti do teologického pohledu na skutečnost farnosti. Jenom samotnému tomuto tématu by se mohla věnovat obsáhlá publikace, zatímco ve své práci jí věnuji pouze jednu kapitolu. Avšak přeci jenom si myslím, že tento pohled je velmi důležitý a i když se mu mohu věnovat pouze částečně, tak jej rozhodně nemohu vynechat.

Teologie samotné farnosti vlastně ani neexistuje. Spíše se vždy musíme dívat na celou církev a věnovat se farnosti z úhlu pohledu celé eklesiologie.

„Teologie nám chce říct, že církev je znamením spásy, že hlásání evangelia je směřované právě pro křesťanskou obec, že církev není lidským vynálezem a vnitrosvětskou institucí a že v nauce o církvi je zapotřebí se vyhnout jakékoliv formě ideologizace.

Důraz na místní církve je kladen hlavně v nauce o církvi II. vatikánského koncilu. Pro eklesiologii II. vat. koncilu je určující místní církev spolu s biskupem a její vztah k univerzální církvi.“¹⁵

„Nejpůvodnější název pro církev byl Boží lid. ... Písmo používá zvláštního výrazu pro užívání pojmu Boží lid, v hebrejštině jej označuje termín *am*, v řečtině *laos* a v latině *populus*; ostatní národy, které nepatří do Božího lidu, jsou označovány hebrejským výrazem *gojim*, řecky *ethé*, latinsky *gentes*. Čeština však nedokáže rozlišit tyto dva pojmy *am* od *gojim*, pro oba má jeden ekvivalent *lid*, zatímco *am* znamená jakýsi posvátný vyvolený lid.“¹⁶

---

¹⁴ OPATRŇY, A. *Pastorační situace u nás*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 1996. s. 5.

¹⁵ Autorský kolektiv. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 49.

¹⁶ MUCHOVÁ, L. *Církev*. Elektronické informační zdroje Katedry pedagogiky. *TF JU* [online]. Dostupné na WWW: <<http://tf.jjcu.cz>>. s. 3.

Z teologického hlediska je farnost, část Božího lidu (církve), která má být společenstvím víry. „Pojem Boží lid klade důraz na vyjádření vztahu mezi Bohem – Otcem a církví.“¹⁷

„Boží lid jsou tedy všechny národové všech dob, patří sem i ti, kteří Krista nepoznali, ale žijí v lásce a snaží se plnit jeho vůli, která se projevuje v jejich svědomí. Všichni jsou sjednoceni v Kristu jediném Vykupiteli světa (Ef 2,11-13; 2,19). Toto společenství všech národů v Kristově lidu bylo uskutečněno na kříži, projeví se však plně až v posledním okamžiku dějin, kdy všechny národy se svými dějinami budou dokonale začleněny do Božího lidu a budou žít ve věčném společenství s Bohem (Zj 21,24-27).“¹⁸

Dle Katechismu katolické církve je definována farnost jako místo, kde se všichni věřící mohou shromažďovat k slavení eucharistie, kde se křesťanský lid uvádí do liturgického života a shromažďuje se při liturgickém slavení, kde se hlásá Kristova spasitelná nauka a praktikuje „blíženecká láska v dobrých a bratrských činech.

Yvesem J. Congarem je farnost nazývána rodinou, ve které se křesťané rodí a vyrůstají ve víře a kde se církvev jakýmsi přizpůsobením přibližuje existujícím podmínkám lidského života a sociálním strukturám. Farnost je společenstvím modlitby, duchovního života, vzájemné služby a apoštolské aktivity.

Podle Karla Rahnera je farnost místem, kde se uskutečňuje církvev jako faktum tedy místem základní realizace církvev jako skutečnosti.¹⁹ Je opravdovou církví, ve které se všeobecná církvev uskutečňuje a zpřítomňuje.

1.3.3 Právní hledisko

Nyní se podíváme na farnost jako na právní subjekt a přiblížíme si její povinnosti a práva.

---

¹⁷ MUCHOVÁ, L. *Církev*. Elektronické informační zdroje Katedry pedagogiky. *TF JU* [online]. Dostupné na WWW: <<http://tf.jjcu.cz>>. s. 3.

¹⁸ tamtéž. s.3.

¹⁹ „Primäre Verwirklichung der Kirche als Ereignis“ – Zur Theologie der Pfarre, v: Die Pfarre, vyd. H. Rahner, Freiburg i. Br. 1956, s. 34.

Farnost, jak vyplývá z výše popsaného, je část místní církve, trvale ustanovené společenství křesťanů, ne tedy jen nějaké náhodné spontánní setkání. Farnost je samotným církevním právem definována jako právnická osoba.

V Kodexu kanonického práva (CIC, Hlava VI. Farnosti, faráři a farní vikáři, Kán. 515: §1) je farnost definována následovně: „Farnost je určité společenství věřících trvale ustavené v partikulární církvi. Pastorační péče o farnost je svěřena faráři jako jejímu vlastnímu pastýři pod autoritou diecézního biskupa.“ Farář má dle CIC (kán.519) plnit trojí úkol: zvěstovatelský, posvěcující a řídicí. Další paragrafy pak zohledňují různé okolnosti, řeší zvláštní situace a upřesňují pravomoci a kompetence. Definují práva a povinnosti na poli farnosti.

Pod vedením biskupa je tedy farnost svěřena faráři. Jen diecéznímu biskupovi však náleží právo zřizovat, rušit nebo měnit farnosti a to ještě po projednání v kněžské radě (k.127, k.495).

Posláním farnosti dle CIC je poslání učit (hlásání Slova a výuka náboženství), poslání posvěcovat (uctívání Boha a posvěcování lidí) a poslání řídit (charita, spravedlnost, sociální starost).

Kán. 518 pak mluví následovně: Farnost ať je zpravidla územní (teritoriální) a zahrnuje věřící určitého území. Kde však je to užitečné, ať jsou ustaveny farnosti osobní, určované obřadem, jazykem, národností nebo jiným důvodem.

„Výjimky z tohoto kánonu jsou spíše pravidlem. Jmenujme si nyní několik specifických forem farností, kdy farnost nebývá územně definovaným místem se stálým knězem tak např. *velkoměstská farnost*, zde lze jen ztěžklivě mluvit o osobní farnosti (viz CIC , kán 518), je typickým příkladem, kdy se lidé shromažďují podle svých vlastních hledisek.

Další zvláštní formou je *farnost spravovaná excurendo*, která není sídelním místem a nemá tedy svého vlastního kněze v místě – obci.

Existují také farnosti označované jako tzv. „*svaté zbytky Izraele*“ – kdy je farnost sice právně řádně ustanovená, ale ve skutečnosti je to již velmi maličké společenství věřících. Tyto farnosti se dnes obvykle reformují a doznávají jistých organizačních změn, dochází povětšinou

k jejich slučování. Zatím se tak hodně děje v pražské arcidiecézi. (viz např. materiály na internetových stránkách pražské arcidiecéze).

Značné specifikum jsou také *sídlištní farnosti*. Kde je buď původní vesnický kostelík nebo žádný. To jistě neodpovídá stylem ani velikostí požadavkům sídliště.²⁰

Kodexem je též stanoveno, že každá farnost má povinnost mít ekonomickou radu. „Kán. 537: V každé farnosti ať je Rada pro hospodářské záležitosti, která se řídí kromě předpisů obecného práva i předpisy vydanými biskupem. V ní podle těchto předpisů vybraní věřící poskytují pomoc faráři ve správě farního majetku bez újmy předpisu kán. 532.“

Dále je pro farnost doporučena rada pastorační.

„Kán. 511: Jestliže to doporučují pastorační okolnosti, necht' je v jednotlivých diecézích ustanovena pastorační Rada, jejímž úkolem je zkoumat pod autoritou biskupa pastorační činnost v diecézi, uvažovat o ní a předkládat praktické závěry.

Kán. 536: § 1: Je-li podle úsudku diecézního biskupa po vyslechnutí kněžské Rady vhodné, ať se v každé farnosti zřídí pastorační Rada, které předsedá farář, v níž by zvolení věřící spolu s těmi, kteří ze svého úřadu mají účast na pastorační činnosti ve farnosti, pomáhali k rozvoji pastýřské péče.

§ 2: Pastorační Rada má pouze poradní hlas a řídí se předpisy vydanými diecézním biskupem.

Považuji pastorační radu za „orgán“ velmi důležitý. Je však velmi obtížné v diecézích, kde se pastorační rada na úrovni diecéze nerozvíjí zrovna nejperspektivněji, aby mohla dobře fungovat a rozvíjet se také na úrovni místní.

Avšak právě pastorační rada může být tou složkou ve farnosti, která je schopná sebereflexe a může se zabývat vyhodnocováním situace farnosti a na jejím základě pak vyvíjet plány pro svoji další činnost. Pod vedením otevřeného kněze může být pastorační rada obrovským přínosem. Pokud ji ale řídí autoritářsky kněz a dusí veškeré laické

---

²⁰ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 69.

aktivity a iniciativu, pak vznik pastorační rady ani nemá velký význam. Často tedy není ani ustanovena.

Avšak Jan Pavel II. také podtrhává důraz pastoračních rad a říká ve svém apoštolském listu následující: “Prostor společenství je třeba vytvářet a rozšiřovat každý den a na všech úrovních života každé místní církve. Společenství musí vyzařovat ze vztahů mezi biskupy, kněžími jáhny, mezi duchovními pastýři a celým Božím lidem, mezi kněžími a řeholníky i mezi církevními sdruženími a hnutími. Za tím účelem je nutné co nejvíce dbát na orgány účasti (participační struktury), předepsané kanonickým právem, jako jsou kněžské a pastorační rady” (NMI 45).

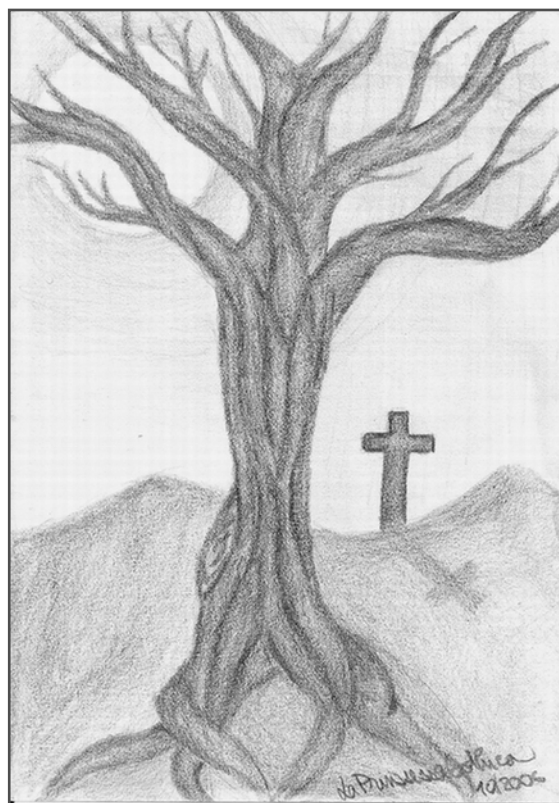
1.4 Strom jako obraz církve (farnosti)

S církví je to jako se stromem. Bez zdravých kořenů nenese strom žádné ovoce.

U církve je těmi kořeny MYSTIKA - duchovní život zakořeněný v BOHU, který je v půdě Božích tajemství a vychází ze síly a života křesťanského společenství.

KOINONIA a DIAKONIA jsou pak ovocem MYSTIKY.

V podstatě se jedná o vzájemné působení Boží lásky a lásky k bližnímu.

Na tomto obraze si můžeme velmi dobře ukázat, jak důležité je společenství farnosti pro to, aby se mohla víra pěstovat a mohla růst.

Bez zdravých kořenů nemůže strom nést žádné ovoce. Čím zdravější kořeny, tím více ovoce.²¹

Co rozumíme mystikou?

Církev jako lid Boží je mystická. Nemystická církev nemůže být Božím lidem.

Biblické „opodstatnění“ nalézáme v Sach 8, 23 „Půjdeme s vámi, slyšeli jsme, že s vámi je Bůh.“

„Ve farnosti se nepraktikuje praxe tohoto světa, ale „praxe nebe“. Mystika farnosti spočívá v přesvědčení, že farní společenství patří Bohu a je zakořeněno v něm. Farnost je tedy mystické společenství, společenství zakořeněné v Bohu. Slavení nedělní eucharistie je projevem chvály Boha, že jsme stvořeni ex amore.

Plod mystiky je pochopení toho, že první místo v našem životě má Boží království (srov. Mt 6,33 „Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“) Plody mystiky musí být viditelné, protože zasahují naše vnější chování a kulturní projev.“

Karel Rahner říká v jednom ze svých výroků: „Křesťan budoucnosti bude mystikem, nebo nebude vůbec.

Plody mystiky jsou koinonia a diakonia. Bratrství a sesterství jsou podstatné prvky farního života. Koinonia předpokládá uznání důstojnosti všech členů farní obce. Všichni jsou si v důstojnosti rovni. Každý křesťan má pocítit, že je přijat ostatními a to všude v celé univerzální církvi. Společenství nemůže být složeno z lidí uzavřených a náboženských individualistů. ... Kde jsou skupiny složené z individualistů, tam chybí síť vztahů a provázanost lidí. ...Kde jedinci je téměř podřízeno celé společenství a ostatním je upřen vlastní rozvoj, nápaditost, uplatnění vlastních charismat. Takovému společenství chybí časem opravdu silné a zdravé osobnosti.“²²

---

²¹ ZULEHNER P. M., GÖNNER H., SCHWEIGHOFER J. *Pfarranalyse*. Wien, DomVerlag, 1997, s. 45.

²² AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 60.

2. ÚKOLY FARNOSTI

Obdobně jako se o naplňování úkolů pokoušela prvotní církev v apoštolské době, tak se o to snaží celá církev i jednotlivé farnosti, jako reprezentanti církve na místní úrovni, dnes. V prvotní církvi „všichni chtěli slyšet od apoštolů ještě více, bývali rádi pohromadě, společně stolovali, lámali chléb na památku Kristovy poslední večeře a modlili se“. (Sk 2,42). Tyto charakteristické činnosti prvotní církve se dají chápat i jako její základní úkoly. Jsou požadavky na církev stále stejné?

Úkoly, které si v dnešní době klade církev sama na sebe a které od ní často očekává i okolní svět, jsou velmi široké a náročné. Toto je například jedna z představ: „Křesťanská obec by měla být chudá, moudrá, přiměřeně vzdělaná, diakonická, komunikativní, eschatologicky orientovaná, plná Ducha a misionářská.“²³ Nenáročné požadavky to opravdu nejsou.

Představy o úkolech církve se samozřejmě liší i u každého jednotlivého člověka. Velmi záleží na jeho osobních potřebách a životních zkušenostech. „Úkol farnosti je nahlížen z hlediska různých skupin lidí různě. Tato různost nespočívá jen v tom, že lidé mají různý vztah k církvi resp. nestejnou míru identifikace s církví, ale také v tom, že vzhledem ke své osobní historii a vzhledem k aktuálním potřebám mají vůči farnosti různé resentimenty (zklamání) a různá očekávání. Někdo tedy považuje za hlavní úkol existence farnosti *zachovat status quo* („vždy tu byla“ a „vždy tu byla tak“), případně má na mysli důležitost *zachování určité kulturní kontinuity*. Někdo jiný hledá v existenci farnosti *pomoc na osobní cestě víry*, případně *pomoc na nějakém svízelném úseku své vlastní životní cesty*. Mnozí pak považují existenci farnosti, faráře a kostela za nutné prvky pro *zajištění „duchovenských služeb“* (křest, svatba, pohřeb, mše za zemřelého), které v jejich myšlení nějakým způsobem patří k „občanské vybavenosti obce“.²⁴

---

²³ OPATRŇÝ A. Cesty pastorace v pluralitní společnosti. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2006. s. 123.

²⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 70.

Farnost tvoří lidé. Proto je určitě důležité brát v potaz uspokojení potřeb, rozličných představ a očekávání těch lidí, kteří do ní patří. Je určitě opodstatněné, že možnost tohoto naplnění svých potřeb hledají právě v církvi. Tito lidé se snaží nějakou formou vytvářet církev, patřit do nějaké farnosti a pokoušet se realizovat svoje přání v konkrétním společenství – určovat úkoly farnosti.

Přes legitimní snahy farníků o uspokojení svých potřeb částečně „po svém“, zůstává pořád neopomenutelným faktem to, že církev, potažmo farnost, je Božím lidem. Proto pro stanovení úkolů farnosti nejsou určující pouze osobní přání a seberealizace jejich členů, ale také konkrétní Boží představy a očekávání, které nám byly zjeveny, které se prostřednictvím tradice předávají, které jsou neměnné a platí dodnes. „Protože je farnost určitou realizací místní církve, je pro pochopení jejích základních úkolů nutný pohled eklesiologie. Eklesiologie je totiž schopna ukázat, jaké postoje, úkoly a počiny je třeba ve farnosti realizovat, aby se farnost projevovala skutečně jako církev, aby se v ní realizovalo poslání církve.

Pokud mluvíme o úkolech farnosti, mluvíme o úkolech celé církve. Neboť „farnost zpřítomňuje celou církev v určité lokalitě. Toto zpřítomnění není a nemůže být úplné, farnost totiž nemůže obsáhnout všechny rysy a úkoly církve, nicméně zpřítomňuje aspoň do jisté míry některé její rysy a naplňuje její úkoly. Jako podstatné úkoly farnosti bývají zmiňovány buď klasické role křesťanů a církve – tedy podíl na Kristově úkolu kněžském, královském a prorockém nebo (nověji) kérygma – leiturgia – martyria – diakonia – communio.“²⁵ Podívejme se blíže na vývoj tohoto pojetí.

2.1 Vývoj základního pojetí úkolů církve

Do Druhého vatikánského koncilu se vycházelo především z pojetí trilogie církevních úkolů. Je to zřejmé z následující citace: „Existují

---

²⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 71.

zásadně tři podstatné úkoly církve: hlásání Božího slova, udělování svátostí a služba pomáhající lásky.“²⁶

V důsledku uplatňování myšlenek Druhého vatikánského koncilu a jeho důrazu na společenství a laickou službu byly tyto tři funkce doplněny ještě o koinónii (společenství). Což dokládá i novější pastorálně-teologická literatura, kde se častěji vyskytuje tato čtveřice. To si můžeme ukázat na následujícím odkazu: „Vyzrálá teologická reflexe si přivlastňuje výhodu čtyř základních úkonů a dimenzí křesťanské obce: koinónia, martyria, diakonia, leiturgia (společenství, svědectví, služba a bohoslužba spolu se svátostmi).“²⁷ {srov. TT 5/95 čl. Prokrustovo lože }

Jednotlivé úkoly církve jsou úzce propojeny, jak o tom mluví i nynější papež Benedikt XVI. ve své encyklice *Deus caritas est*, kde doslova říká: „Niterná povaha církve se vyjadřuje v trojím úkolu: zvěstování Božího slova (*kérygma* – *martyria*), slavení svátostí (*leitúrgia*), služba lásky – *caritas* (*diakonia*). Jedná se o úkoly, které se vzájemně podmiňují a které od sebe nelze oddělovat.“²⁸ Jak jsem již zdůvodňovala výše, považuji trojici úkolů za nekompletní, a proto si ji rozšíříme o čtvrtý rozměr – společenství.

2.2 Čtyři hlavní úkoly farnosti

Uvedme si znovu definici a pojetí farnosti, které je jak výchozím předpokladem pro tuto práci, tak i podkladem pro výzkum:

„Farnost, je místem, kde se uskutečňuje život církve.

- Je *liturgickým společenstvím*, v němž se společně slaví eucharistie, svátosti a velké slavnosti liturgického roku.
- Je *společenstvím*, které vydává *svědectví* o konkrétním křesťanském životě.

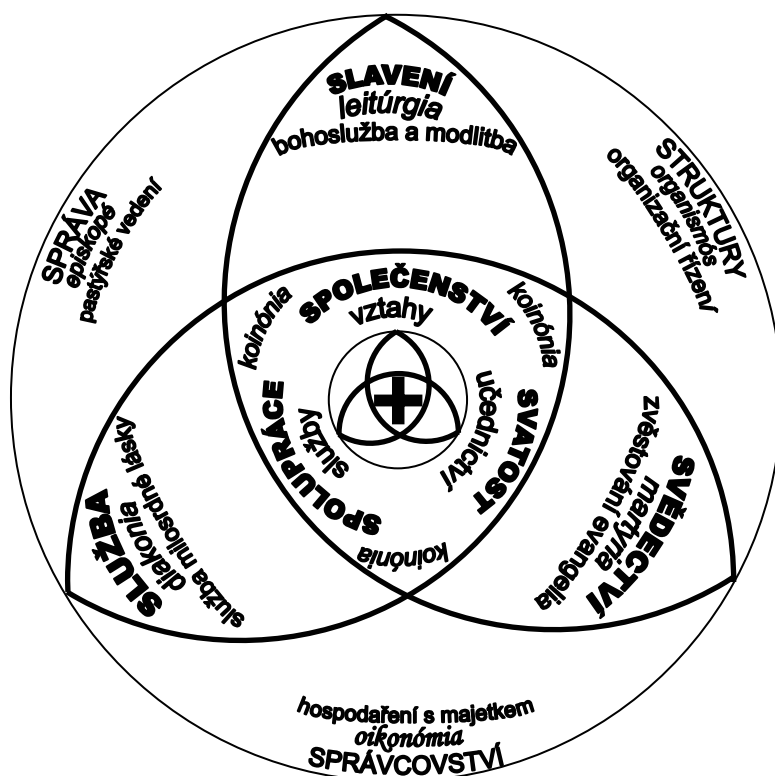
²⁶ *Pastorale Handreichung für den pastoralen Dienst*, sv. 1, Die Heilssendung der Kirche in der Gegenwart, Mainz 1970, s. 69.

²⁷ WIEDERKEHR, D. *Grundvollzüge christlicher Gemeinde*. v: L. Karrer, vyd. Handbuch der praktischen Gemeindegemeinschaft, Freiburg i. Br., 1990. s. 14.

²⁸ BENEDIKT XVI. enc. *Deus caritas est*. Přel. C. V. Pospíšil. 1. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2006. s. 34.

- Je *společenstvím diakonie*, ve kterém je postaráno o staré, nemocné a potřebné.“²⁹

Farnost je *společenstvím, místem slavení, svědectví a služby*. Následující schéma³⁰ velmi dobře vystihuje, jak jsou jednotlivé oblasti vzájemně propojeny a ukazuje také jak jsou neopomenutelné organizační záležitosti jako jsou struktura, správa a správčovství, které umožňují „farní provoz“.

V následujících kapitolách se budeme podrobněji věnovat jednotlivým úkolům farnosti.

²⁹ *Farnost na cestě*. Přel. V. Petráček. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2003. s. 35.

³⁰ elektor. soubor od Petra Hrušky *Priority 2006 PR Cheb 1.3*.

2.2.1 Farnost jako liturgické společenství (Liturgia)

Původně znamenalo řecké slovo „leiturgia“ veškeré služby, které byly vykonávány pro blaho lidu. Postupně se význam termínu posouval až do dnešního pojetí, které vzniklo přibližně v 16. století, kdy se pod pojmem liturgie rozumí křesťanská bohoslužba.³¹

Kdybychom chtěli přesnou definici liturgie, tak nám ji vyčerpávajícím způsobem nabízí Rupert Berger takto: Liturgie je bohoslužebné shromáždění křesťanského lidu, v nichž Kristus věrný svému slovu, je účinně přítomen skrze Ducha svatého, slovem a svátostnými znameními dává věřícím účast na svém velikonočním vítězství, a tak spasenému člověku umožňuje vzdávat Otci odpovídající dík.³²

I sám Ježíš řekl: "Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich" (Mt 18,20)

Toto je podtrženo v čl. 7 SC kde stojí: „Kristus je stále přítomen ve své církvi, především v liturgických úkonech.“

SC čl. 10 „Liturgie je vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá jeho síla. Vždyť apoštolská práce je zaměřená k tomu, aby se všichni, kdo se vírou a křtem stali Božími dětmi, shromáždili vjedno a uprostřed církve chválili Boha, účastnili se oběti a jedli se stolu Páně.“

SC čl. 41 Biskup má být považován za velekněze svého lidu. Od něho v jistém smyslu vychází a na něm závisí život v Kristu, který mají jeho věřící.

SC čl. 42 „Ve své diecézi nemůže biskup vždy a všude stát osobně v čele všeho svého lidu, proto si ho musí nutně rozdělit do jednotlivých obcí. Mezi nimi mají přední místo farnosti, zřízené v jednotlivých místech pod vedením duchovního správce, zastupujícího biskupa. Tyto obce představují do jisté míry *celou viditelnou církev*, žijící po celém světě.

³¹ ADAM, A. *Liturgika*. 1. vyd. Praha: VYŠEHRAD, 2001. s. 17.

³² srov. ADAM, A., BERGER, R. *Pastoral-liturgisches Handlexikon*. 2. vyd. Mnichov: Freiburger Graphische Betriebe, 1981. s. 313-316.

To je důvod, aby se prohluboval farní liturgický život a jeho vztah k biskupovi v myšlení a v praxi věřících i duchovních. Ať se usiluje o to, aby rostlo vědomí farního společenství, zvláště při společném slavení nedělní mše.“

Farnost je liturgickým společenstvím, ve kterém se společně slaví eucharistie, svátosti a velké liturgické slavnosti církevního roku. Bohoslužba církve nejen oslavuje Boha, ale také posvěcuje věřící. Aby mohli členové farního společenství plně prožívat bohoslužbu, je nezbytné, aby byli její aktivní součástí. Nejen jako pasivní příjemci, ale i jako ti, co se mohou aktivně zapojit a podílet i na přípravách a službě při liturgii – například jako lektoři, akolyté, ministranti nebo zpěváci.

Oslavování Boha by se nemělo omezovat pouze na prostor kostela a na nedělní mši svatou, kde se schází celé farní společenství. Slavení by mělo být nedílnou součástí života různých menších skupin uvnitř farnosti. Každé generaci je mnohdy bližší jiný způsob slavení, což je pochopitelné. Právě menší společenství existující v rámci farnosti k tomu poskytují prostor.

2.2.2 Farnost jako svědčící společenství (Martyria)

Už na počátku svého působení vybízí Ježíš apoštoly „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všecko, co jsem vám přikázal.“ (Mt 28, 19-20) To bylo takové první vybídnutí k hlásání evangelia a k tomu, aby první křesťané vydávali svědectví o své víře.

Ježíš své učedníky vyvolil a shromáždil, aby je poslal kázat (srov. Mk 3,13-15). JK vybízí k šíření evangelia: „jděte tedy a získejte za učedníky všechny národy (srov. Mt 28,19). „...napřed musí být hlásáno evangelium všem národům“. (Mk 13,10)

Všichni mají být solí země a světlem světa. (srov. Mt 5, 13-16). Máme být světlem a solí, neboť jsme dostali dar víry k tomu, abychom mohli být užiteční svému okolí.

V církevních dokumentech se mluví také velmi jasně „celá církev je nositelkou poslání hlásat evangelium, protože každý její člen se podílí

na třech úřadech Kristových, kněžském, prorockém a královském“ (LG 17-20).

„A tak církev ve své nauce, životě a bohoslužbě trvale uchovává a všem pokolením předává všechno, co sama je a v co věří.“ (DV, čl. 8)

Jak už bylo zmíněno dříve „církev...musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou“ (GS 4).

Tento výrok GS je velmi nadčasový. Jde o hledání různých cest, jak lidem dnešní doby přiblížit pohled víry. Nejvěrohodnější je obraz církve a lidí v ní. Pro srovnání uvádím i názor, který je dle mého soudu trochu konzervativnější, avšak ne nemístný. „Vzdá-li se církev ve snaze usmířit si údajného ducha doby transcendentního jádra tradice, vzdá se tak vlastně té nejcennější pravdy, která jí byla svěřena do péče.“³³ Je vždy velmi důležité umět najít míru mezi tradičním způsobem předávání tajemství víry a přizpůsobením se moderním formám evangelizace. Na jedné straně se musíme snažit nepokulhávat za dobou a udržovat s ní krok a zpřístupňovat víru dnešnímu člověku, na straně druhé se musíme ptát, kam až můžeme jít, abychom se nezpronevěřili jádru křesťanské zvěsti. Ne v každé situaci a ne každou věc je však možno „zdnešnit“ a tím pádem i mnohdy zrelativizovat. Některých pravd by se křesťané v rámci modernizace vzdávat neměli.

Dnes je důležitým termínem „aggiornamento“ (=zdnešnění, zmodernizování). Pro farnost je nezbytné reagovat na požadavky dnešní doby a přiměřeným způsobem organizovat své činnosti dle potřeb moderních lidí. Vyučování náboženství, příprava ke svátostem, katecheze pro dospělé, biblické hodiny a další, by měly být pořádány přijatelným způsobem, jak s ohledem na věk, tak také formou, která je pro danou skupinu zajímavá. Například průvod Božího těla dnes na některých místech bývá sice dostatečně ostentativním, avšak dnešní kultuře značně nepochopitelným a nepřiměřeným způsobem evangelizace.

---

³³ parafrázováno z BERGER, P.L. *Vzdálená sláva*. Brno: Barristes&Principal, 1997. s. 17.

Nejen svědectví ve věcech víry by mělo být součástí života členů farního společenství, ale i angažovanost ve věcech veřejných. Zájem křesťanů by se neměl omezovat pouze za zdi kostela. Křesťanské postoje a jednání by měly být relevantní i ve věcech týkajících se obecnější roviny. Vyjadřovat se k různým situacím v obci/měste s ohledem na hodnotu každého člověka a na morální aspekty by mělo být součástí křesťanského uvědomování si spoluzodpovědnosti za dění na tomto světě.

2.2.3 Farnost jako společenství služby a lásky (Diakonia)

V Prvním Janově listě stojí: „Kdo je z Boha, miluje bratra. Milování, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.,,(1J 4,7-8)

Ježíš vyzdvihuje dvojí přikázání lásky: „Miluj Hospodina svého Boha a miluj svého bližního jako sám sebe.“(srov. Mt 22, 37-39; Mk 12, 29-31; Lk 10, 27)

V Písmu nalézáme také tento slavný Ježíšův výrok, který je stěžejním svědectvím důležitosti službě druhým:

„Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.

Tu mu ti spravedliví odpoví: 'Pane, kdy jsme tě viděli hladového, a nasýtli jsme tě, nebo žíznivého, a dali jsme ti pít? Kdy jsme tě viděli jako pocestného, a ujali jsme se tě, nebo nahého, a oblékli jsme tě? Kdy jsme tě viděli nemocného nebo ve vězení, a přišli jsme za tebou?'

Král jim odpoví a řekne jim: 'Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.'“ (Mt 25, 35-40)

Právě sklonění se Boha k člověku je normou a pravzorem „sklonění se“ křesťana k potřebnému člověku. Charitativní služba je jedním z typických výrazů křesťanské spirituality a křesťanského

pojímání světa. Charitativní služba a nasazení z lásky k bližnímu je jedním z nejhmatatelnějších projevů síly křesťanství.³⁴

Apoštol Pavel pak ve svém listu Galatským píše: „rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou“ (Ga 5, 6) Pavel má na mysli právě lásku k bližním, kterou máme jako křesťané prakticky projevovat. Láska jako „caritas“ = blíženecká láska je neopomenutelnou úlohou církve.

„Vždyť ani Syn člověka nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny (mnohé).“ (Mt 20, 28; srov. Mk 10, 45)

Co vedlo Ježíše k tomu, aby uzdravoval nemocné, postižené, posedlé zlým duchem? V první řadě je třeba zmínit soucítění, Ježíšovu silnou empatii vůči trpícím, které na své životní cestě Ježíš potkával. „Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože (všichni) byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře“ (Mt 9, 36)

Na vzájemnou solidaritu byl kladen značný důraz. „Ten, kdo nemiluje bratra, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.(srov. 1Jan 4,8) kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (1 Jan 4,16). V prvotní církvi se také významně solidarita projevovala.

Naplňování zásadní úlohy církve – řádně organizovanou lásku k bližnímu se začalo uskutečňovat prostřednictvím ustanovení sboru sedmi jáhnů (Sk 6,5-6). Služba lásky bližnímu vykonávaná ve jménu komunity uspořádaným způsobem, se pak natrvalo začlenila do základní struktury církve samotné.

V průběhu dalších let a s narůstajícím rozšiřováním církve se ukázalo, že jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným a potřebným všeho druhu.³⁵

Když se přesuneme do současnosti, tak musíme zmínit především známou citaci z pastorální konstituce o církvi v dnešním světě – *Gaudium et spes*, která velmi výstižně poukazuje na charitativní vnímavost každého křesťana.

---

³⁴ POSPÍŠIL, C. V. Teologie služby. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002. s. 70.

³⁵ parafrázováno z BENEDIKT XVI. enc. *Deus caritas est*. Přel. C. V. Pospíšil. 1. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2006. s. 30-32.

„Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu. Jejich společenství se totiž skládá z lidí, kteří jsou sjednoceni v Kristu, při svém putování do Otcova království jsou vedeni Duchem svatým a přijali zvěst o spáse, kterou mají předložit všem. Proto také toto společenství cítí, že je opravdu těsně spjato s lidstvem a jeho dějinami.“ (GS 1)

I současný papež Benedikt XVI. mluví o bliženecké lásce (lat. „caritas“) jako o úloze církve. „Láska k bližnímu zakořeněná v lásce k Bohu je především úlohou pro jednotlivého věřícího, ale je také úlohou pro celou církevní komunitu a to na všech úrovních od místní komunity po partikulární církve až k univerzální církvi v její globalitě. Církve musí uplatňovat lásku také jako komunita. Důsledkem toho je, že láska potřebuje také organizaci jakožto předpoklad uspořádané komunitní služby.“³⁶

Je třeba nejen to cítit a vědět o tom, ale také něco aktivně dělat, protože: „Co to pomůže, moji bratři, říká-li někdo, že má víru, ale nemá skutky? Může ho taková víra spasit? Když bratr nebo sestra nebudou mít do čeho se obléci a budou mít nedostatek denní obživy, a někdo jim řekne: ‘Tak s Pánem Bohem! Zahřejte se a najezte se’ – ale nedáte jim, co potřebují pro své tělo, co je jim to platné? Stejně tak je tomu i s vírou: když se neprojevuje skutky, je sama o sobě mrtvá“ (Jak 2, 14-17).

Projevovat účinnou lásku k chudým nemocným, postiženým a všemožně potřebným musí být i dnes nedílnou součástí identity každého křesťana potažmo celé církve.

Křesťan by ve svém každodenním životě měl být otevřený pomáhat bližním. Co by v této oblasti měla dělat farnost? Farnost jako celek by měla být schopna vidět sociální potřeby uvnitř sebe sama – tedy problémy svých členů.

Farníci, by měli být zároveň vnímaví k potřebám nejenom svých členů, ale také k obyvatelům a jejich potřebám. Což se dle různých

---

³⁶ BENEDIKT XVI. enc. *Deus caritas est*. Přel. C. V. Pospíšil. 1. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2006. s. 30.

okolností může projevovat různými formami. Vidět ve svém okolí problémy i spoluobčanů. Dokázat aktivně k problémům přistupovat a umět zmírňovat bolest, přátelsky doprovázet a nebo dokonce organizovaně nějakou pomoc začít poskytovat.

Na základě zohlednění problémů v dané lokalitě – farnosti, mohou vznikat farní charity, poradenská centra, sociální zařízení specializující se na různé maladjustované nebo znevýhodněné skupiny lidí. V prostředí církve se často stává, že k realizování úkolu služby se aktivním způsobem přistupuje pouze prostřednictvím modliteb a peněžních sbírek. Na jiné způsoby v některých farnostech často bohužel nejsou kapacity finanční ani lidské.

Je samozřejmě řada organizací ať už státních či nestátních, které nejsou církevní (nevznikly na základě křesťanské motivace) a které mají velký význam. Snaží se naplňovat ideál humanity a pomáhat potřebným a dělají mnohdy velmi dobře. Ukažme si však jisté odlišnosti spojené s křesťanskými sociálními organizacemi. Křesťanská charitativní činnost má oproti obecně prospěšným nekřesťanským organizacím některá specifika.

Je to patrné například z vyjádření papeže Benedikta XI. „Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonávání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakoušeli bohatství jejich lidskosti. Z uvedeného důvodu platí, že kromě odborné přípravy tito pracovníci (pomáhající) potřebují také a především „formaci srdce“.

Je třeba přivádět tyto pracovníky k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otvíralo jejich duši druhému, takže láska k bližnímu pro ně už nebude přikázání uložené, tak říkajíc zvenku, nýbrž důsledkem vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce (Gal 5,6).³⁷

---

³⁷ BENEDIKT XVI. enc. *Deus caritas est*. Přel. C. V. Pospíšil. 1. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2006. s. 47.

2.2.4 Farnost jako sourozenecké společenství

Farnost je místem, kde jsou lidé SPOLU, vytváří duchovní rodinu a jejich společenství má zaslíbení Boží přítomnosti. "Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich" (Mt 18,20)

Prvotní společenství spočívalo v tom, že věřící měli všechno společné a že u nich již nepanoval rozdíl mezi bohatými a chudými, jak to dokládá novozákonní text: „Všichni, kteří přijali víru, drželi pevně pohromadě a měli všechno společné. Prodávali všechn svůj majetek a dělili ho mezi všechny, jak kdo potřeboval.“ (Sk 2,44-45, srov. také Sk 4,32-37).

Jeden církevní otec 2. století řekl: „My křesťané nepotřebujeme chrám. Náš Bůh bydlí tam, kde se ve víře v něho shromažďujeme.“

„Nikdo z nás nežije sám sobě a nikdo sám sobě neumírá. Žijeme-li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu. Ať žijeme, ať umíráme, patříme Pánu.“ (Řím 14, 7-8) Ve společenství křesťanů by nikdo neměl žít jen sám sobě. V celé 14. kapitole je velmi zdařile pojednáváno o vzájemné snášenlivosti (neodsuzování se) a toleranci odlišných názorů, životního stylu apod. Nejen toleranci avšak i využívání darů (charismat) by nikdo neměl zapomínat ve společenství uplatňovat. „Jako je v jednom těle mnoho údů a nemají všechny stejný úkol, tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu a jeden druhému sloužíme jako jednotlivé údy. Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému z nás: Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou. Kdo má dar služby, ať slouží. Kdo má dar učit, ať učí. Kdo dovede povzbuzovat, necht' povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí.“ (Řím 12, 4-8)

Různorodost lidských charakterů a odlišných obdarování, je obohacujícím prvkem společenství. Lidé se mohou vzájemně učit jeden od druhého, nalézat porozumění pro druhého, učit se řešit konflikty. K tomu je však zapotřebí otevřenosti a přístupnosti k dialogu.

„Společenství může v dnešní době také velmi napomoci k překonání samoty. Osamělost je problémem mnoha lidí, zejména ve velkých městech. Z toho těží mnohdy sekty. Farnost může nabídnout

neanonymní prostor k životu.“³⁸ Pro to je opět důležitý předpoklad otevřené a přátelské atmosféry ve farnosti.

2.3 Realizace úkolů církve: úřad nebo společenství?

Stanovili jsme si mnoho úkolů farnosti. Není opravdu jednoduché je všechny naplňovat. Je realizace těchto úkolů zodpovědností a „náplní práce“ kněze, nebo je zodpovědností celého farního společenství?

Touto otázkou se zabývá i A. Opatrný ve své přednášce o budoucnosti farnosti: „Otázkou je, jestli je v pastorální teologii a v konkrétní praxi života farnosti realizace těchto úkolů vázaná více na „úřad“, tedy na činnost biskupa, kněze, jáhna, nebo na společenství farnosti (aniž jsou ovšem tyto tři opomíjeni). Je řada autorů, kteří dávají větší důraz na činnost a zodpovědnost celé obce, než jen a pouze na činnost nositelů úřadu.“³⁹

Důraz na činnost a zodpovědnost celé obce, nejen jednotlivce, je ale klíčovým momentem umožňujícím integraci každého člena farnosti. Lidé si mnohem víc váží věcí, na jejichž budování, či při jejichž rozhodování, se nějakým způsobem spolupodíleli. Mohli přispět nějakým svým nápadem, pomocí nebo jen být „při tom“. Těžko přijímají „za své“, co je jim předloženo jako „hotová věc“.

To se netýká jen věcí praktických či organizačních, ale i záležitostí víry. Často se ještě v některých farnostech praktikuje způsob katecheze, kdy jsou knězem z pozice autority předloženy věci k věření. „Tak to je a neptejte se proč! Chodte do kostela, přijímejte eucharistii a žijte dle Desatera. Vykonávejte důsledně úkony víry.“

Oba tyto postoje jsou samozřejmě nepřijatelné. Neboť Bohu vždy šlo především o člověka, o celý svět a nikdy nepřehlížel hodnotu a potřeby člověka. Proto je důležitou vlastností farnosti otevřenost. Měli být farnost místem, kde člověk získává a rozvíjí víru, měl by mít

---

³⁸ parafrázováno z elektor. soubor OPATRNÝ, A. *Priority – farnost zítřka*. Setkání kněží Velehrad, březen 2002. s. 3.

³⁹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 71.

možnost přístupu a možnosti začlenit se do farního života a aktivně ho moci spoluutvářet.

Je do značné míry také stále zakořeněno, že „životem církve se často rozumělo a i dnes ještě pořád z velké části rozumí prakticky jen život svátostný. Třeba zájem a odpovědnost za věci politické (obecné), ekonomické a ekologické se u nás s vírou příliš nespojuje.“⁴⁰ Ve farnosti je však třeba nesoustředit se pouze na jediný vrchol-na slavení svátostí a eucharistie, ale nahlížet a rozvíjet ji v její komplexnosti a rozmanitosti.

Farář by měl být hlavou, vůdcem, pastýřem. Měl by umět vést, povzbuzovat, podporovat... Má největší význam pro plodnost pastýřské služby ve farnosti. Jeho vnitřní kvalita, dobrá teologická příprava a vnímavost k očekávání dnešního člověka jsou těmi nejmarkantnějšími znameními. Kněz jako vedoucí pracovník – „šéf farnosti“ má zodpovědnost za farnost jako správní jednotku. Je mnohdy těžké někomu nutit organizační schopnosti. Jsou jisté vlastnosti, které se nedají vypěstovat. A nároky a požadavky na kněze jako na řídicí osobu farního společenství, jsou neskromné.

„Kněží by se měli stát animátory, duchovními vůdci a rádci svých spolupracovníků a spolupracovnic. Ti by se pak měli stát kvasem v celé farnosti jakožto „rodině živých společenství proniknutých evangeliem a vyzařujícím toto evangelium kolem sebe“.“⁴¹

„Vztah duchovního pastýře k farnosti musí být hmatatelný, živý, jinak není účinný, a tedy pro „výchovu ke křesťanské dospělosti“ málo cenný. Dekret o službě a poslání kněží (3) říká: „Kněží, vybraní z lidí... žijí s ostatními jako bratři.“ „K dosažení tohoto cíle velmi pomáhají ctnosti, které jsou právem oceňovány i v lidské společnosti, jako je dobrota srdce...“ Duchovní bohužel připomíná mnohdy spíše sice kvalifikovaného, ale neangažovaného vychovatele v internátě, než rodiče, tedy duchovního otce. Bojí se vztahů, neumí je. Někdy také připomíná otce, ale takového, který vychovává káráním. Rodiny minimálně padesát let vědí, že takováto výchova je neúčinná. Zvláště když jde o výchovu dospívajících a dospělých. ...Autorita duchovního

⁴⁰ parafrázováno z OPATRŇY, A. *Pastorační situace u nás* 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 1996 s. 29

⁴¹ DEMEL, Z., SCHLEMMER, K. *Pronikavá změna pastorace, nebo sebezáchovný provoz?* 1. vyd. České Budějovice: TF JU, s. 62.

se dnes méně opírá o úřad, o poslání... Autoritu posiluje citlivá angažovanost pro druhého nebo pro druhé. ... Poslušnost není poslouchání rozkazů, protože to příliš zatěžuje, nebo dokonce ničí vztahy. Poslušnost je vycházení vstříc tušeným nebo vysloveným přáním druhého. Poslušnost ve vztahu musí být motivována láskou, ne strachem. To umožňuje, aby byla oboustranná, vzájemná.“⁴²

2.4 Konkretizace úkolů farnosti

Spojíme-li eklesiologická východiska s praktickými potřebami lidí uvnitř i vně farnosti a přihlédneme-li ke zkušenostem s farnostmi živými, kde se lidé nejen dobře cítí, ale kde se skutečně rodí nová či plnější víra lidí a kde je farnost určitým, pro církve specifickým způsobem, užitečná okolnímu světu, můžeme dle A. Opatrného formulovat tyto (realizovatelné) požadavky na farnost: místo pohostinnosti; ohnisko šíření víry; prostor života nesený vírou; místo, kde se konflikty rodí, hasí a jsou překonávány;

Pokud vyjdeme z toho, že farnost nemá být především tím, čím byla kdysi ani tím, čím ji někdo chce vidět a mít teď, musíme vyjít z toho, že farnost je realizací církve. Farnost tedy může a má žít především a podstatně z toho, z čeho žije církve. A církve má být „sloupem a oporou pravdy“ (1Tim 3,15), Boží příbytek v Duchu. Aby tomu tak bylo, je třeba život církve/farnosti stavět na:

- Božím slově
- modlitbě
- ochotě k oběti (i jeden vůči druhému)
- lásce, která přikrývá mnohé hříchy
- pokání, bez kterého není pravdy
- liturgii, která je vrcholem, která má na něčem spočívat a z čehosi vyrůstat, ne nahrazovat vše ostatní.

I když nebudou všechny tyto prvky v životě farnosti stejně silně zastoupeny, neměl by žádný z nich chybět, má-li farnost skutečně žít

---

⁴² elektr. soubor ZEMAN J. *Farnost – opora a povzbuzení našeho lepšího já.* s. 6.

jako část a reprezentant církve, nemá-li být jen společensky úspěšným či neúspěšným spolkem s ušlechtilými postuláty“⁴³

Z praktického a viditelného (pastoračního) hlediska můžeme mezi úkoly farnosti zahrnout:

- „bohoslužbu („práci pro Boha i pro křesťany a svět“)
- péči o své vlastní členy („práci pro sebe“)
- péči o potřebné, vlastní i cizí („práce pro ty, kteří nemohou tolik, co my“)
- péči o šíření evangelia („práce pro ty, kteří Krista a naději evangelia neznají“)
- péči o veřejné věci („práci na věcech společného blaha obce i státu)
- péči o ty, kteří se životu farnosti vzdálili („práci o ty, kdo o nás nestojí“)
- péči o to, co jsme zdělili jako kulturní památky, pozemky, budovy („práce pro předky, kteří to vybudovali, práce pro potomky, aby to mohli užívat“)⁴⁴

Farnost je samozřejmě do značné míry určována prostředím, ve kterém se nachází, nejen geograficky, historicky, avšak především stratifikačně. Závisí hodně na požadavcích lidí žijících v daném prostředí a jejich mentalitě, životních zkušenostech. Od toho se budou odvíjet i odlišnosti v prioritách a potřebách jednotlivých farností.

---

⁴³ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. s. 70.

⁴⁴ tamtéž. s. 72

3. FARNÍ ANALÝZA JAKO CESTA K NAPLŇOVÁNÍ ÚKOLŮ FARNOSTI

Farností, kterým se daří realizovat vyváženě všechny své úkoly, je velmi málo. Není divu. Je to úkol velmi nelehký. Nesmí nám to však bránit neustále usilovat o ideál.

Je mnoho cest, jak se přiblížit co možná nejvíce dosažení ideálů. Může to být třeba cestou nařízení „shora“ nebo snahou a iniciativou kněze. Mohou to být modlitby věřících, angažovanost farníků... Všechny jsou samozřejmě správné a legitimní. V ideálním případě působí všechny najednou.

Jednou z mnoha možností je i komplexní metoda farní analýzy. Je to metoda, která se dá dobře použít. Je do značné míry ještě neotřelá a zajímavá, avšak v mnoha farnostech již úspěšně provedená. Tato metoda také podporuje pocit spoluzodpovědnosti jednotlivých farníků za současný i budoucí stav života farního společenství.

Praktickou zkušenost s prováděním farní analýzy, z ní vyplývající reflexi a reagování na zjištěnou situaci, již mají farnosti na některých místech světa za sebou a někde již nese své ovoce. Model rozvoje a obnovy farnosti byl vypracován členy Hnutí za lepší svět (Movimento per un mondo migliore) již v osmdesátých letech minulého století. Od té doby je v řadě farností na světě úspěšně uskutečňován. Cílem tohoto modelu je vytvoření živých bratrských farností. Existují projekty obnovy v konkrétních místech, které se již o farní analýzu a celostní obnovu farnosti snažili a snaží. Jako příklady si můžeme uvést např. „Parish Development and Renewal“ (Rozvoj a obnova farností) v dublinské diecézi, s jehož realizací se započalo již v roce 1985. Obdobně je uváděn do reality v Rakousku projekt „Entwicklung und Erneuerung der Pfarrgemeinde“ (Salzburg, 2002)

Přiblížme si v následujících kapitolách podrobněji tuto metodu provádění farní analýzy.

3.1 Co je to farní analýza

Analýza sama o sobě je „všeobecná metoda zkoumání jednotlivých složek, vlastností a činností“.⁴⁵ Jako výchozí pro farní analýzu můžeme použít Cardijnovy 3 teze: Vidět – Posoudit – Jednat.

- Vidět – je třeba na začátku pozorným nezkráceným zrakem současnou situaci farnosti.
- Posoudit – znamená vytvořit si ideály, vize, sny, jak by měla farnost vypadat ve světle Písma, koncilních textů a tradice.
- Jednat – umět si stanovit konkrétní reálné cíle, kterých je možno postupnými kroky dosáhnout, s ohledem na možnosti farnosti.

Autoři knihy o farní analýze⁴⁶ přidávají k těmto základním třem ještě další prvek: Slavit.

- Slavit – sdílet radost nad výsledky. Každý dílčí cíl, který byl dosažen, je důvodem k radosti a je potřeba ho řádně oslavit a posilovat tak vzájemné společenství.

Farní analýzu si můžeme přiblížit na obrazu lékaře a pacienta. Jestliže chce lékař svému pacientovi dopomoci k uzdravení, tak nejprve vyšetří a stanoví diagnózu. Povzpomíná si na podobné případy, které se během jeho praxe vyskytly a stanoví prognózu (co se stane, pokud se nic nebude dělat). Na základě znalosti diagnózy, i prognózy z ní vyplývající, lékař stanoví nejvhodnější způsob léčby.

Velmi obdobně se musí postupovat, pokud je tím pacientem farnost. Nejprve je třeba provést analýzu, díky které zjistíme stav, ve kterém se farnost nachází, určíme tedy „diagnózu“. Pak uvažujeme o okolnostech, díky kterým tento stav nastal. Pokusíme se o předpověď, co by se dělo dále, pokud by se neprovedly žádné změny.

Dále je potřeba stanovit postup, jakým způsobem se bude současná situace, která potřebuje změnu, měnit. Musíme vypracovat plán, stanovit si dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle, které

---

⁴⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Velký slovník cizích slov, elektronické vyd. Voznice: LEDA, spol. s r.o., 1999.

⁴⁶ Zpracováno podle *Farnost na cestě*. Přel. V. Petráček. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2003. s. 38.

směřují od stávající situace k realizování našich vizí a k dosažení ideálu.⁴⁷

Pokusme se nyní popsat jakými postupnými kroky se může farní analýza provádět.

3.2 Kroky k obnově farního společenství

Na základě praktických zkušeností farností, kde se farní analýza prováděla, autoři knihy *Farnost na cestě* navrhují následující postup: 1. rozhodnutí, 2. založení pastoračního týmu, 3. analýza, 4. sestavení pastoračního plánu, 5. provedení, 6. revize.

Ačkoliv autoři publikace *Farnost na cestě* poukazují v jedné ze svých kapitol na důležitost vytvoření vize, v závěrečném souhrnu vizi z nějakého důvodu nezmiňují. Pro přehlednost si o tento prvek náš výčet postupných kroků rozšíříme, aby byl postup co možná nejkompletnější.

3.2.1 Rozhodnutí

Na začátku cesty k naplňování úkolů farnosti – k její obnově a rozvoji, stojí 1. ROZHODUTÍ. K němu se musí nějakým způsobem dojít. Způsobem, jak dozrát k rozhodnutí, mohou být základní otázky, které si nyní uvedeme. Rozhodnutí tedy může vycházet z následujících pěti otázek, které mohou přispět významným dílem k vytvoření možného postupu, vhodného právě pro podmínky té které farnosti, ušité jí na míru na základě jejích specifických potřeb. To může být výchozím krokem na vydání se na cestu farní analýzy a následného vyvození praktických kroků k obnově farnosti.

Základními pěti otázkami tedy může být:

- 1) Jakou církví se chceme stát podle vzoru a vůle JK?
  - Podle jakých hodnot chceme ve své farnosti žít?

---

⁴⁷ parafrázováno z *Farnost na cestě*. Přel. V. Petráček. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2003. s. 40.

- Jaké vztahy chceme mít uvnitř své farnosti v rámci jednotlivých skupin (uvnitř nich, navzájem mezi nimi,...)? Např. společenství mládeže, rodin, manželů, seniorů, modlitby matek, modlitby růžence, breviáře...
  - Jaké budeme chtít vytvářet vztahy mezi širšími skupinami lidí, jak se budeme chovat k praktikujícím křesťanům – pouze návštěvníkům bohoslužeb, aktivním věřícím, k lidem zvenčí, kteří příležitostně spolupracují, lidem nevěřícím?
  - Co budeme chtít dělat pro zlepšení v oblastech hlásání Slova, slavení liturgie, pro vytvoření prostředí sourozeneckého společenství...?
- 2) Co nám při tom na cestě pomáhá, co nám naopak stojí v cestě?
- může nám posloužit, když si provedeme „malou analýzu“ a stanovíme „malou diagnózu“
- 3) Jakou cestou máme jít?
- je důležité se rozhodnout a stanovit, jakou cestou se vydáme k realizování úkolů ve farnosti.
- 4) Jaké jsou možné iniciativy, aktivity, které vedou k zainteresovanosti či k angažovanosti všech?
- pro pastorační celou farní obec umíme využívat málo „nástrojů“. My všichni – celá farnost, jsme Boží lid. Toto vědomí, je první rovinou úspěšnější „celoplošné“ pastorační práce ve farnosti.
- 5) Kdo je ochoten spolupracovat?
- vhodná motivace a zjištění, kdo je ochoten spolupracovat je nezbytným předpokladem pro započítání práce na budování nového týmu a lidí ochotných se aktivně zapojit do myšlenkového základu-vize farní obnovy.

3.2.2 Založení pastoračního týmu

Dalším důležitým bodem je tedy 2. ZALOŽENÍ PASTORAČNÍHO TÝMU, který pastorační proces provází nebo vede. Asi 4-5

spolupracujících lidí, kteří společně s knězem či duchovním správcem a chtějí spolu utvářet cestu „farnosti budoucnosti“⁴⁸

Měli by při reflexi pastorační situace zohlednit 3 důležité aspekty: náboženskou tradici, okolní kulturu a individuální a komunitní zkušenost, jak můžeme vidět na následujícím diagramu. Při konkrétním vytváření pastoračních plánů, je třeba nejprve naslouchat lidem a konkrétní situaci, vést rozhovor a hledat odpovědi.

„Vnitřní kruh diagramu znázorňuje 3 základní fáze pastorační reflexe: 1) naslouchání konkrétní situaci v její mnohovrstevnatosti;

2) tvůrčí reflexivní rozhovor hledající hlubší smysl hlasů, kterým jsme naslouchali v jejich vzájemném vztahu

3) hledání přiměřené konkrétní pastorační odpovědi ve formě z rozhovoru plynoucího pastoračního jednání.

Trojúhelník pak naznačuje 3 komplementární „zdroje“, kterým je třeba při reflexi především naslouchat: osobní i společná pastorační zkušenost; křesťanská tradice včetně biblických zdrojů; relevantní hlasy z okolní kultury a společenských věd.“⁴⁹

⁴⁸ Zpracováno podle *Farnost na cestě*. Přel. V. Petráček. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2003. s. 38-47.

⁴⁹ Diagram a jeho popis převzat z DEMEL, Z., SCHLEMMER, K. *Pronikavá změna pastorace, nebo sebezáchovný provoz?* 1. vyd. České Budějovice: TF JU, s. 70

3.2.3 Vize

Dalším krokem je vytvoření 3. VIZE – snu (ideálu), jak by měla vypadat ideální farnost.

Při vytváření vize, jak by měla ideální farnost vypadat, bychom měli vycházet z teologického pohledu, že církev je tajemné společenství Krista, a proto nemůžeme všechny aspekty tohoto společenství snadno uchopit. Naše představa by měla být žádoucí a realizovatelná. Aby byla vize splnitelná, je potřeba ji rozložit do reálného času, například výhled 10ti let, s ohledem na to, aby jednotlivé kroky mohly dospět až k cíli.

Pokud možno co největší počet farníků by se měl nejdříve pokusit rozvinout svoje vize a sny o farnosti. O tom jak by měla vypadat v horizontu následujících několika let.

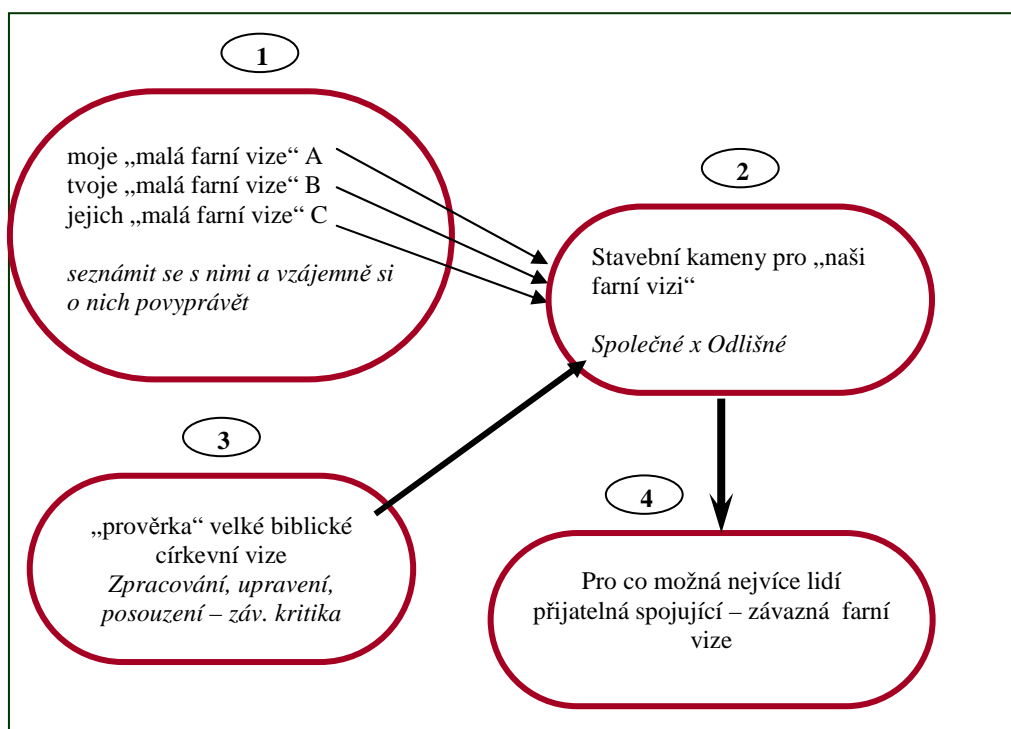
Měli by to být především farníci, kdo budou tuto vizi vytvářet. Přítomnost kněze může být někdy na škodu. Svoji autoritou, ať vědomě či nevědomě, farníky ovlivňuje, a tak by jejich sny a vize nemusely být v některých případech tak svobodné a spontánní.

Tvorba vizí by se ale neměla zvrátit v nekonstruktivní kritiku a obviňování faráře ze špatného vedení farnosti a zaujetí pasivního přístupu „s tím nic nenaděláme“. Jak jsme již uvedli výše, farní analýza má být metodou, stojící na spoluzodpovědnosti všech farníků za současný i budoucí stav farnosti.

Jeden z možných způsobů realizace tvorby vize je následující: Organizační tým se sejde. Každý z jeho členů se pokusí „zasníť“ nad ideálním obrazem farnosti. Metodou podobné brainstormingu navrhnou jednotlivé charakteristiky ideální farnosti. Hlavní moderátor setkání má připravenou tabuli s rozdělením základních oblastí činnosti farnosti, jak jsme si je popsali výše, a jednotlivé návrhy přiřazuje pod větší celky.

Může se samozřejmě stát, že jednotlivosti zařazené do jedné skupiny mohou být vzájemně protikladné, a tím se vylučující. Úkolem skupiny je pak rozhodnout, kterou cestou se vydat nebo zda lze zvolit nějakým způsobem přijatelný kompromis. Tímto dialogem a vzájemnou diskusí po nějaké době vznikne poměrně podrobná společná vize.

Schématicky si můžeme znázornit kroky ke společně přijatelné církevní vizi takto:

50

3.2.4 Analýza

Následovat by nyní měl čtvrtý krok procesu farní obnovy 4. ANALÝZA. K této etapě potřebujeme provést dobře rozbor současné situace. Je potřeba se na současný stav dívat spíše více kriticky. Dobrá analýza umožňuje rozpoznat zásadní a základní problémy – „stanovit diagnózu“.

Je vhodné zjistit zasazení farnosti do obecného rámce – geografické, historické a sociologické podklady života farnosti; případně rozvrstvení obyvatel, zaměstnanecké poměry, hospodářskou situaci...

K provedení analýzy současného stavu farnosti může posloužit například níže uvedený dotazník, který je součástí této práce a o několik kapitol níže se mu budeme věnovat.

Součástí dotazníku by měly být:

⁵⁰ Diagram převzat z ZULEHNER P. M., GÖNNER H., SCHWEIGHOFER J., *Pfarranalyse*, Wien, DomVerlag, 1997, s. 42.

- obecné a organizační záležitosti života farnosti – počet farníků, jejich věkové a jiné stratifikační složení, má-li farnost pastorační a hospodářskou radu, tok informací ve farnosti, způsob řízení farnosti ze strany faráře a uvedených farních rad; jaká je případná spolupráce s obecními/městskými, ale i církevními institucemi; podpora diecéze; současný způsob farní sebereflexe, ...
- oblast liturgie – počet účastníků bohoslužeb, charakter bohoslužby, možnost aktivní účasti na liturgii, příprava na liturgii, specifické farní bohoslužby, církevní hnutí a řády ve farnosti, formy slavení svátostí, ...
- činnosti v oblasti svědectví – vzdělávací příležitosti ve farnosti jako jsou například přípravy ke svátostem, vyučování náboženství, biblický kroužek, katecheze pro dospělé, kázání, kurzy, přednášky; farní knihovna; svědectví farnosti pro své okolí, public relation, ...
- oblast služby – způsob podpory potřebných ve farnosti, spolupráce s organizacemi poskytujícími sociální služby, vlastní sociální aktivity farnosti
- oblast společenství – existence menších společenství uvnitř farnosti, setkávání farníků mimo bohoslužby, existence přátelských vztahů mezi farníky, spontánní společné aktivity farníků, existence pocitu „sem patřím, tady mě znají a mají rádi“
- prostor pro připomínky, náměty, návrhy a zpětnou vazbu

Ze zpracování tohoto dotazníku vzejdou první vhledy do problematiky farnosti. Bude zřejmé v čem tkví základní problém farnosti, co jsou její silné a slabé stránky. Na čem by měla pracovat. Jaký je klíč k její obnově a spokojenosti farníků.

Z porovnání situace – výsledků analýzy a vize budoucnosti se dá zřetelně rozpoznat, co je a co není skutečným problémem. Z problémů je však již vidět, jaké výchozí body existují pro řešení.

3.2.5 Sestavení pastoračního plánu

V pořadí logicky navazuje nyní pátý krok 5. SESTAVENÍ PRVNÍHO PASTORAČNÍHO PLÁNU. Tento termín se u nás netěší

zatím velké přízni. Je často považován za populární výdobytek některých zahraničních farností a diecézí.

V apoštolském listu Jana Pavla II. *Novo millennio ineunte* z 6. ledna 2001 však nalézáme toto vybidnutí: „Právě v místních církvích je možné vytvářet konkrétní programové kroky... Vyzývám proto naléhavě pastýře místních církví, aby s pomocí nejrůznějších složek Božího lidu s důvěrou načrtli etapy budoucí cesty...“ (NMI 29).

Zkusme si tedy tuto část přiblížit. Co ve skutečnosti pastorační plánování je a co by mělo zahrnovat? Pastoračním plánováním se rozumí systematické doprovázení a napomáhání procesu pastorační proměny.

„Způsob, jakým pastorační plán vzniká, je nejméně tak důležitý jako samotný jeho obsah. Tento proces nemůže být uspěchán nebo zkracován. Jestliže je přípravnému procesu věnován dostatek času, je-li dobře promyšlen a jestliže je v něm zapojen co nejširší okruh lidí, pak místní křesťanská komunita začne růst ještě před tím, než vlastní pastorační plán vznikne. ... Efektivní pastorační plán musí být praktický a dosažitelný. Je třeba, aby obsahoval jak konkrétní úkoly a termíny, tak určitou metodu vyhodnocování jejich dosažení či nedosažení – jinak si takový dokument nezaslouží být nazýván pastoračním plánem. Také pomůže, jestliže je vždy stanoveno, kdo je za jakou oblast či realizaci konkrétního úkolu zodpovědný.“⁵¹

3.2.6 Provedení

Po sestavení pastoračního plánu musí nyní na řadu přijít jeho 6. PROVEDENÍ. Důležité je, abychom se obraceli na všechny obyvatele farnosti. Měli bychom všechny přizvat k realizaci, avšak musíme také respektovat rozhodnutí těch, kteří spolupracovat odmítnou.

Na podkladě analýzy a ideálního obrazu poznáme, které kroky realizace jsou nutné. Podle naléhavosti a možností farnosti stanovíme krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle.

---

⁵¹ elektr. soubor KELLY L., *Pastorační plánování v Irsku*, přeložil Petr Hruška, s. 1.

Na začátku tým vypracuje plán pro obnovu a rozvoj farnosti pro následující 1 rok. Po uplynutí tohoto roku je třeba revidovat a reflektovat dosavadní dosažené výsledky. Úspěchy a neúspěchy jsou pak východiskem pro plánování na nové období.

Střednědobý plán realizace můžeme rozdělit na tři základní etapy:

Cílem *první etapy* je potřeba rozvinout smysl (vnímavost) pro společenství. Vytvořit klima společenství lze pomocí vzniku menších skupin, kde se dají lépe navázat osobní vztahy. Každý farník by měl mít možnost získat pocit sounáležitosti a bratrství. Tím mohou mnozí lidé najít ve farnosti svůj životní prostor. Společné slavení a setkávání by mělo prolomit doposud existující anonymitu a vytvořit pevné společenství. Mělo by dojít k větší společné angažovanosti v rámci farnosti.

Druhou etapou je rozvoj daru víry. Plánování farní obce může podpořit proces, který rozvíjí dar víry. Lidé z farnosti se mohou začít pravidelně setkávat například k četbě Písma, k modlitbě a dalším aktivitám. Společně tak zakouší víru a objevují znovu Krista jako vzor svého života. Objevují svá povolání jako členové církve. Obnovují tím často nejen svoji víru, ale zároveň znovu podněcují budování farního společenství.

Třetí etapa začíná snahou vzbudit v členech farnosti vědomí významu svátostí. Nyní mají základ ve vztazích i ve víře. Ve svátostech prohlubují společný život farnosti a z nich mohou čerpat sílu pro službu světu. V konečném důsledku by mělo dojít k uvědomění si, že farnost je základním církevním společenstvím se stejnými úkoly jako má církev sama o sobě.

Součástí *třetí etapy* je i stanovení si konkrétních realizovatelných cílů, jak vyváženě naplňovat úkoly církve v rámci farnosti ve všech čtyřech oblastech – slavení, vydávání svědectví, služby a společenství.

„Aby se klasické strategické plánování (které je možné jednoduše shrnout do čtyřech termínů: ”analýza situace”; ”tvorba vize”; ”hledání priorit”; ”stanovení cest a prostředků”) stalo skutečným pastoračním plánováním, musí být samozřejmě celý tento proces proniknut teologicko-pastorační reflexí (tj. dialogem konkrétní pastorační zkušenosti s poselstvím Písma a tradice zprostředkovaným současnou

teologií) a procesem na společné modlitbě založeného duchovního rozlišování. Znovu a znovu opakovaný důraz na potřebnost pastoračního plánování na místních úrovních můžeme najít v apoštolském listě Jana Pavla II. *Novo millennio ineunte* (č. 15; 29; 31; 34; 38; 42).

Podle papeže má být pastorační plánování "uzpůsobené pro jednotlivá společenství" (č. 29), "hluboce zakořeněno v kontemplaci a modlitbě" (č. 15 a 38) a "založeno na novém přikázání" vytvářejícím společenství (č. 42), má mít svůj "základní pilíř" ve "výchově k modlitbě" (č. 34), inspiruje "k činným a konkrétním projevům lásky ke každému lidskému tvoru" (č. 49) a je "pedagogikou svatosti schopnou přizpůsobit se životnímu stylu jednotlivých osob" v "tradičních" i "nových" formách (č. 31).⁵²

3.2.7 Revize

Posledním krokem který si zmíníme, ale jehož vynechání si nemůžeme dovolit, je 7. REVIZE. Všichni zainteresovaní se musí po určité době sejít, zhodnotit svoje snažení a vyvést z něj adekvátní závěry. V případě, že se plán osvědčil, v něm můžeme pokračovat. V opačném případě je potřeba provést revizi původního plánu a v neefektivních bodech jeho změnu.

Vhodné je takovéto setkání minimálně jednou za rok.

- co se osvědčilo, co naopak ne a je tedy potřeba změnit?
- jak se nám dnes jeví základní problém?

Na těchto základech se formulují cíle na následující rok a stanoví se dílčí měsíční cíle, které jsou prostředky k dosažení celoročního cíle.

3.2.8 Proces farní obnovy – „inspirace z Dublinu“

Na tomto místě si ukážeme na zkušenostech ze zahraničí, jaké jsou možné modely procesu farní obnovy. Mohou být možnou inspirací

---

⁵² elektr. soubor HARRINGTON, D. "Parish Pastoral Councils – do they work?" Z angličtiny přeložil a doplňujícími poznámkami opatřil Petr Hruška, s. 9.

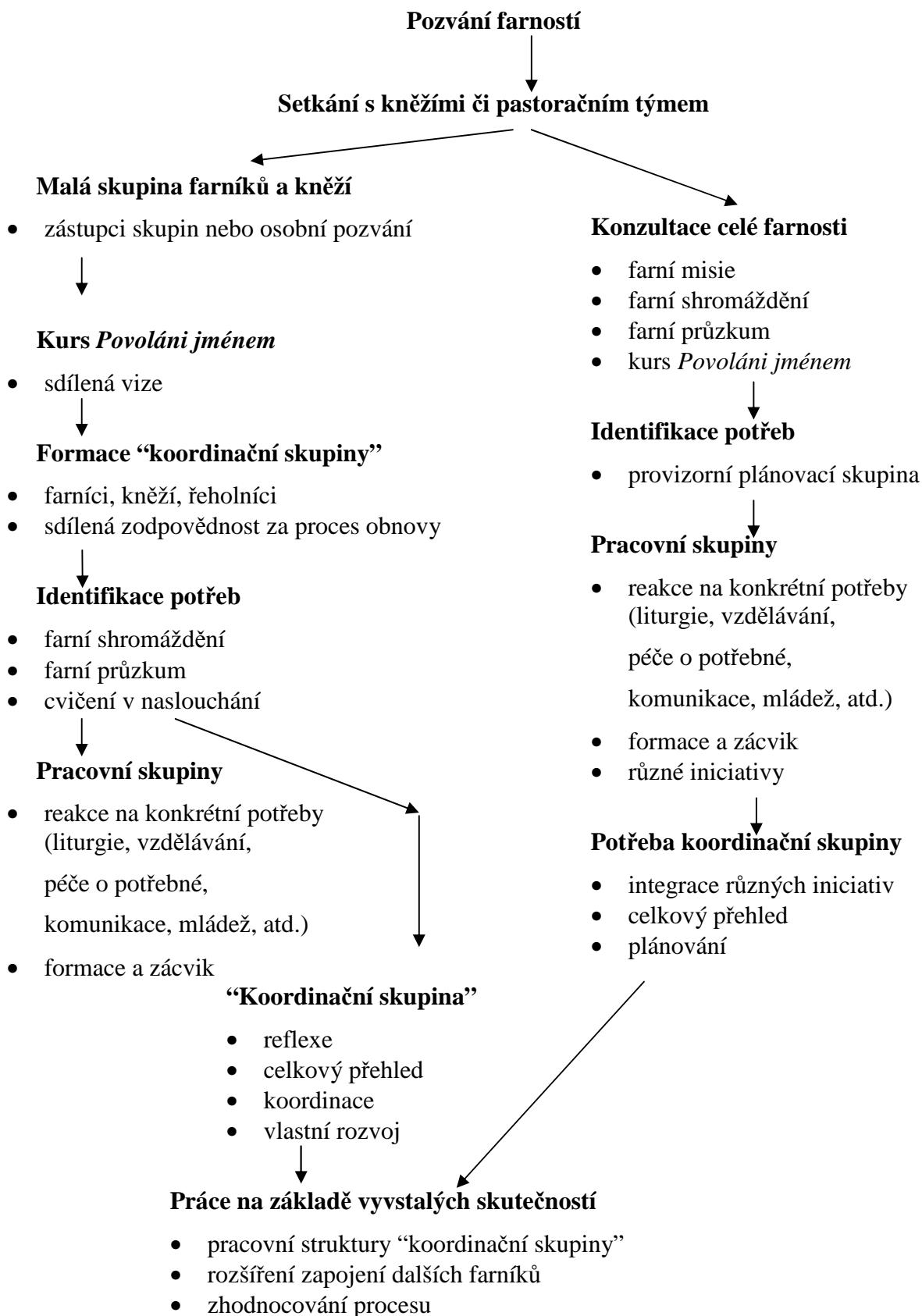
pro některé oblasti. Neměli bychom je vnímat jako zaručenou „kuchařku“, jak na to. Některé „recepty“ však bude jistě možné použít.

„Zkušenost obnovy byla a je vždy v každé farnosti jedinečná a odlišná; zde neexistuje nějaká jednotná linie, kterou by měla sledovat každá farnost. Avšak tento proces není zas až tak zcela odlišný. Uprostřed té vší různosti toho, co ve farnostech naší diecéze během posledních deseti let probíhalo, jsme mohli postupně rozpoznat určité obecnější modely, které byly společné napříč farnostmi. Mohli jsme si tak nakonec pojmenovat dva modely či přístupy, které byly doposud typické pro oněch více než sto farností zapojených do procesu obnovy. Jeden přístup je začít v malém, druhý pak začátek procesu iniciovat díky počátečnímu širokému záběru. Oba způsoby však začínají stejně, totiž s kněžími ustanovenými v oné konkrétní farnosti. Protože tento přístup k obnově farnosti není nikdy nijak vnucován, spolupráce s diecézními koordinátory v nějaké farnosti může začít jedině na pozvání pastoračního personálu oné farnosti. Proto prvním krokem je vždy setkání s příslušným farářem nebo se všemi kněžími zapojenými v pastorační farnosti společně nebo s celým farním pastoračním týmem (pokud jsou také farníci či případně řeholníci a řeholnice již zapojeni na této úrovni).

Tento kontakt s farním pastoračním týmem se může protáhnout i na několik setkání. Tato fáze procesu je skutečně pro celé jeho pokračování zcela klíčová, proto se vyplatí věnovat jí hodně času. Je zcela možné, že dotyční kněží třeba nikdy sami doposud pastoračně nespolupracovali s někým dalším. Hodně práce v této fázi může spočívat třeba jen ve snaze pomoci jim navázat osobnější vzájemné kontakty, povzbuzovat je ve vzájemném uznání jejich vlastních jedinečných přístupů k pastorační práci a způsobů práce a v podpoře procesu postupného odkrývání a objevování společné vize a naděje pro dotyčnou farnost.

Pak je také třeba podrobně vysvětlit, o čem celý proces obnovy farnosti je, ujistit se, že každý dobře porozuměl klíčovým principům (obzvláště principu spolupráce) a přijal je za své a rozhodnout, jakým způsobem by bylo nejlépe začít. A právě v této fázi se farnosti většinou ubírají dvěma mírně odlišnými cestami.“

POČÁTEK PROCESU OBNOVY FARNOSTI – DVA TYPICKÉ MODELY

4. NÁVRH DOTAZNÍKU PRO ANALÝZU

V následující části práce bych ráda přispěla k usnadnění realizace farní analýzy pomocí návrhu dotazníku pro etapu „analýzy“.

Jako nejlepší možná metoda k oslovení většího počtu příslušníků farního společenství byl zvolen dotazník, který umožňuje rychlým způsobem zjistit dostatek informací od většího počtu dotázaných.

Abychom si mohli udělat obrázek o farnosti, je potřeba proniknout do hlouběji jejích „struktur“. Je do značné míry obtížné dělat to pouze na základě dotazníku, který zjišťuje informace neosobním způsobem. Avšak právě anonymita může být pro některé možnosti se otevřeně vyjádřit, neboť osobně by jim v tom bránil ostych.

Dotazník by si měl klást za cíl zjistit (z pohledu nezúčastněného pozorovatele) přehled členů farního společenství o vlastních aktivitách farnosti, názory farníků na tyto aktivity a zhodnocení současného stavu farnosti ze svého pohledu. Od zjištěných dat je pak možné se odrazit do další podrobnější práce na rozvoji farnosti a případného zaměření se na konkrétní slabá místa, včetně dalších průzkumů.

Pokusím se vytvořit první verzi dotazníku, provést pilotní průzkum a následně dle jeho výsledků dotazník upravit tak, aby jeho druhá verze byla přímo použitelná pro účely farní analýzy.

Jsem si vědoma toho, že každý výzkum se zaměřuje pouze na některé konkrétní oblasti, odpovídá na určité otázky přímo na některé nepřímo a některé otázky si vůbec neklade. Přínos výzkumu je pak dán většinou tím, zda přináší odpovědi právě na ty otázky, které byly položeny a které byly pro tazatele obzvlášť důležité. Při vyhodnocování jde vždy také již o jednotlivé částečně subjektivní interpretace, které jsou závislé na osobnosti, zkušenostech a pozici tazatele.⁵⁴

Průzkum této práce má být prvním impulsem, který se snaží o podnícení sebereflexe farního života vybraných farností a také inspirací a motivací pro ochotu začít obnovu „od sebe“.

---

⁵⁴ parafrázováno z OPATRNÝ, A. *Pastorační situace u nás* 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 1996 s. 91.

4.1 Proces tvorby dotazníku

Pro účely svého průzkumu „Farnost jako místo, kde se společně slaví, svědčí a slouží“ definuji farnost jako místně vymezený prostor, kde věřící vytváří společenství víry, slaví společně liturgii, snaží se vydávat svědectví, žít podle evangelia a pomáhat bližním. Termínem farnost je v dotazníku vždy míněno pouze místo se sídelní farou ne zároveň přidružené farnosti ex currendo.

Předpokladem je, že v každé z farností je již nějaký zaběhnutý způsob, jak se usiluje o co možná nejlepší realizaci úkolů farnosti v rámci jednotlivých oblastí.

Zkoumanými oblastmi tedy jsou:

- ✦ λειτουργια (bohoslužba)
- ✦ μαρτυρια (svědectví)
- ✦ διακονια (služba)
- ✦ κοινωνια (společenství)

Cílovou skupinou byli všichni věřící z vybrané farnosti přítomní na nedělní či všednodenní mši. V podstatě to mohl být kdokoliv z následujících rolí: kněz, jáhen, člen ekonomické nebo pastorační rady, zaměstnanec farnosti, dobrovolník, spolupracující aktivní laik, jakýkoli věřící....

Některé otázky byly převzaty z dotazníku „o stylu života a služby farností“, který byl součástí širší studie Petra Hrušky o pastorační spolupráci v plzeňské diecézi.

Některé otázky byly otevřené, jiné uzavřené.

Nemalou inspirací pro dotazník farní analýzy byl také následující diagram „Kruh farní obce“.⁵⁵ Odtud je brána inspirace ke stanovení základních okruhů dotazníku, které kopírují hlavní úkoly farnosti.

⁵⁵ materiál od Petra Nešpora vedoucího Pastoračního centra Brněnské diecéze

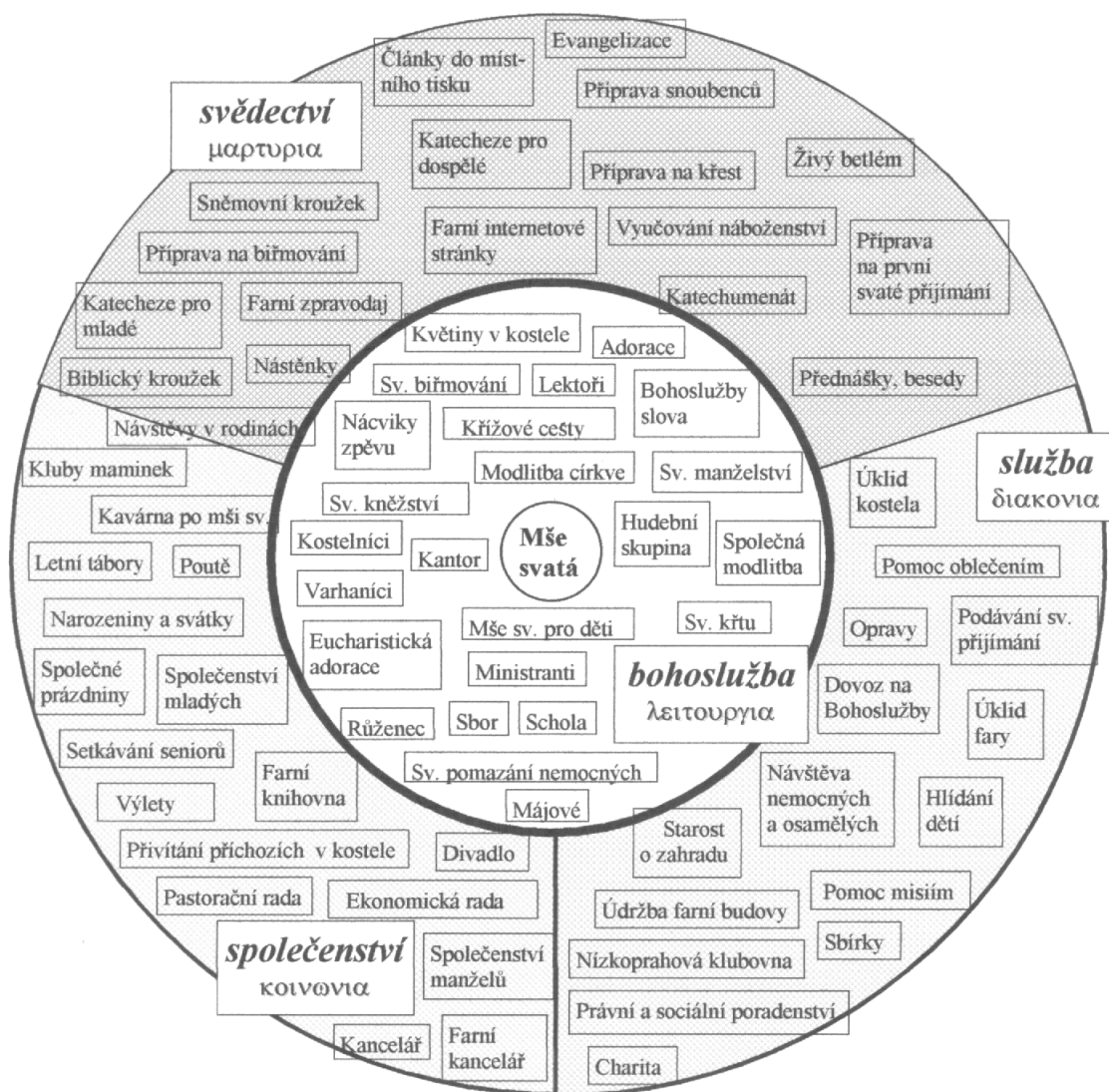
K nim byly navíc přidány ještě oblast organizačních záležitostí farnosti a „trendů“ života farnosti.

Dotazník zkoumá především praktické projevy života farnosti v jednotlivých oblastech jejího seberealizování se v duchu úkolů církve.

Kruh farní obce mi pomohl vymezit konkrétní aktivity, které se v jednotlivých oblastech realizují v rámci naplňování úkolů farnosti.

Zařazení činnosti do té které konkrétní oblasti je někdy sporné. Některé aktivity mohou být zároveň projevem více oblastí. Mohou vytvářet průnik.

Na základě kruhu farní obce došlo také k vytvoření tabulky, která přehledně ukazuje, které činnosti se ve které farnosti dějí.

První verze dotazníku vypadala takto:

FARNOST JAKO MÍSTO, KDE SE SPOLEČNĚ SLAVÍ, VYDÁVÁ SVĚDECTVÍ A SLOUŽÍ

Tento dotazník je určen všem osobám "jakýmkoliv způsobem" začleněným do farního společenství.

Jmenuji se Eva Erdingerová, pocházím z brněnské diecéze, jsem studentka Teologické fakulty Jihočeské univerzity. Chci vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku.

Vážená farnice/vážený farníku, ☺

dostává se vám do rukou dotazník, který chce zmapovat, jaké jsou ve vaší farnosti společné aktivity v oblasti slavení bohoslužeb, způsobů vydávání svědectví a aktivit, které pomáhají potřebným.

Veškeré informace uvedené v tomto dotazníku budou použity pouze pro výzkum do mé závěrečné diplomové práce a veškeré výpovědi jsou anonymní.

V případě jakýchkoliv dotazů či připomínek mě můžete kontaktovat mailem:....., telefonicky: ..... nebo na adrese: .....

Velmi děkuji za váš čas a ochotu.

Prosím, vyhovující odpovědi zakřížkujte (někdy i více možností), některé otázky písemně zodpovězte.

Organizační záležitosti farnosti jako instituce

1. Kolik obyvatel má přibližně obec/město ve kterém se nachází vaše farnost?

2. Dochází ke spolupráci v některých věcech s obecním/městským úřadem?

Ano

Ne

Nevím

V případě že ano, prosím napište ve kterých věcech a jakým způsobem.

3. Jakým způsobem se ve farnosti předávají informace?

4. Jsou ve farnosti nějaká "grémia" (farní rada, ad.) ?

Ano

Ne

Nevím

V případě že ano, prosím vypište jaká konkrétní, jak často se schází + počet členů:

-

5. Otázky ke způsobu vedení ve farnosti

a) Na farní pastorační radě se v důležitých a nejasných otázkách hlasuje:

skoro vždy často někdy zřídka nikdy není ustavena farní pastorační rada

b) Nejčastější způsob rozhodování na farní radě:

- farář většinou rozhoduje a neptá se na názor
- členové poradí a farář se většinou rozhodne podle svého názoru
- podle prosté většiny v hlasování
- hledá se širší konsensus – společná shoda

c) Pokuste pojmenovat způsob řízení ve farnosti (můžete zatrhnout odpovídající možnosti, i více možností):

- řízení funkční
- nefunkční
- s demokratickými rysy
- demokratické
- zmatečné
- autoritářské
- motivující
- demotivující
- se strachem
- pohodové
- laxní
- naslouchající
- respektující
- upadající /
- s rostoucí kvalitou

6. Jakým způsobem organizačně pomáhá farnosti diecéze?

- personálně (vysláním kněze, pomocného kaplana, jiného personálního pracovníka na pomoc)
- finančně
- materiálně
- nabídka akcí (společná setkání mládeže, rodin, katechetů.....)
- vzdělávací příležitosti (kurzy, publikace...)
- jiným způsobem:
- nevím

7. Probíhá ve farnosti nějakým způsobem vyhodnocování současné situace ve farnosti a plánování na další rok (plány, cíle, činnosti...)?

- Ano - jakou formou:

- Ne
- Nevím

8. Při své činnosti farnost spolupracuje s (uveďte prosím příklady u jednotlivých bodů) :

- přidruženými farnostmi
- vzdálenějšími farnostmi
- nekatolickými církvemi, církevními společenstvími
- charitativními organizacemi (Charita, Diakonie,...)
- biskupstvím
- jinými organizacemi, sdruženími, spolky

9. Pořádá farnost nějaké akce pro veřejnost? (den otevřených dveří fary, kostela, ples, zájezd, divadlo, veřejné sbírky...)

- Ano - jmenujte:

- Ne

Oblast liturgie

10. Kolik lidí se přibližně účastní nedělní mše svaté?

11. Kdo všechno se aktivně podílí na slavení bohoslužby ve Vaší farnosti?
Prosím vyjmenujte.

12. Probíhá nějakým způsobem společná příprava na nedělní mši svatou?

Ano - jakou formou:

Ne

Nevím

13. Konají se ve farnosti pravidelně nějaké specifické formy bohoslužby a společné modlitby?

(např. mše sv. pro děti, pro mládež, rodiny, bohoslužba slova, adorace, společná modlitba růžence, breviáře...)

Ano - jaké:

14. Působí ve Vaší farnosti některé řády nebo nová církevní hnutí?

Ano

Ne

Pokud ano, jakým způsobem se zapojují do života farnosti?

15. Jakou formou probíhá sbírka?

kasička u vchodu

obcházení od jednoho k druhému s ošátkou na peníze

jinak:

16. Probíhá slavení svátosti křtu malých dětí častěji:

při mši

mimo mši

Činnosti v oblasti svědectví

17. Jak o sobě farnost dává vědět?

farní zpravodaj

příspěvky do místního tisku

internetové stránky

obecní/městská nástěnka

jinak:

18. Jaké vzdělávání probíhá v současné době ve farnosti(např. přípravy ke svátostem, vyučování náboženství, přednášky, kurzy, biblický kroužek...):

19. Jakou formou se farnost snaží vydávat svědectví o Kristu ostatním lidem žijícím v obci/městu?

Oblast služby

20. Jak podporuje farnost potřebné?

- finančně-sbírky
- modlitbou
- prakticky (např. návštěva nemocného,.....) vyjmenujte:

21. Jaká je spolupráce s Charitou?

A, Spolupracuje farnost s Charitou (diecézní/oblastní)?

- Ano – se kterou DCH nebo OCH a jak:
- Ne
- Nevím

B, Pracuje ve farnosti farní charita?

- Ano – se kterou DCH nebo OCH a jak
- Ne
- Nevím

Pokud ano, jaké jsou hlavní činnosti místní farní charity?)

22. Spolupracuje farnost úžeji s nějakým sociálním zařízením(organizací)?

- Ano – uveďte s jakou a jak:

Ne

23. Je farnost zřizovatelem a poskytovatelem nějaké sociální služby?

- Ano - jaké:

Ne

24. Máte farní knihovnu?

- Ano
- Ne

Oblast společenství

25. Setkávají se farníci i "mimo zdi kostela"?

- Ano – kde a k jaké příležitosti:
- Ne

26. Existují ve vaší farnosti nějaká užší společenství? (např. společenství mladých, společenství manželů, společenství seniorů, klub rodičů s dětmi..)

Ano

Ne

Pokud ano prosím, vyjmenujte je a napište, zda je vede farář(F) nebo laik(L)

27. Jaké akce otevřené nejen pro farníky se ve farnosti pořádají?

„Trendy“ ve farnosti

28. Jmenujte 5 věcí, které v životě farnosti ustupují spíše do pozadí:

29. Jmenujte 5 věcí, které zažívají ve farnosti rozmach a které mají budoucnost:

30. Co považujete momentálně za nejpálčivější otázky a problémy ve farnosti?

Osobní údaje

Pohlaví: muž žena

Věk: 18-35 36-50 51-65 nad 65

Vzdělání: ZŠ Uč SŠ VOŠ VŠ

Název farnosti:

Farnost je místo:

kde trvale bydlíte

kam dojíždíte

Děkuji mockrát za Váš čas a spolupráci.

Dotazník je strukturovaně rozčleněn na 5 částí. 1. část se týká organizačních záležitostí ve farnosti. 2. část zkoumá oblast liturgie. 3. část je zaměřená na činnosti v oblasti svědectví. 4. část se věnuje oblasti služby. Poslední závěrečná část, nazvaná „Trendy ve farnosti“, zjišťuje aktivity, které ustupují do pozadí a ty které se naopak rozmáhají. Na závěr je prostor pro zodpovězení otázky, které nejpalčivější problémy farnost v současné době tíží.

4.2 Pilotní průzkum

Jako vzorek pro pilotní průzkum byly vybrány 4 farnosti brněnské diecéze. Byly záměrně zastoupeny různé farnosti – vesnická (Jimramov), maloměstská (Slavkov u Brna), na okraji velkého města – sídlištní (Brno-Starý Lískovec), a v centru velkého města (Brno-střed). Působí také i jiné faktory než jen geografické, na základě kterých jsou farnosti různě diferencované a diametrálně odlišné. Jsou to historičtí, kulturní, společenští a další činitelé, kteří život každé skupiny na různých místech ovlivňují.

Farnosti různého typu byly vybrány také na základě konzultace s vedoucím Pastoračního centra brněnské diecéze, který prostředí diecéze dobře zná. Předpokládal u některých farností větší ochotu ke spolupráci, a proto je doporučil k provedení pilotního průzkumu. Od něj jsem rovněž dostala kontakty na kněze. Po kontaktování a domluvě s knězem jsem do farností vždy osobně dotazníky doručila. Bohužel pouze ve farnosti Slavkov u Brna jsem měla možnost představit dotazník a jeho záměry osobně. V ostatních farnostech vybízeli k vyplnění dotazníku kněží při nedělní mši svaté.

Do každé ze 4 vybraných farností bylo dáno k dispozici 50 dotazníků. Bylo ponecháno na dobrovolnosti, kdo si dotazník vezme, s žádostí, ať si jej berou pouze ti lidé, kteří jej vyplní a zase vrátí. Bylo určeno místo v kostele, kam se mají dotazníky vracet.

4.3 Kritické zhodnocení pilotního průzkumu

Návratnost dotazníků byla velmi nízká, jak se dozvíme následně z tabulky vyhodnocení. To bylo první známkou toho, že dotazník nebyl zcela správně koncipován.

Jistě to bylo způsobeno značnou náročností a délkou dotazníku. Dotazník byl náročný nejen co se jeho délky týká, ale také po obsahové stránce ve složitosti a specifičnosti některých otázek. Dotazník kladl značné nároky na farníkovy znalosti a přehled, po odborné stránce to bylo pro běžné laiky, nestudující teologii mnohdy složité.

Nejen z výsledků, ale i z ohlasů některých respondentů bylo patrné, že určité otázky byly nadbytečné. Například dotaz na počet účastníků bohoslužeb, existence farní knihovny nebo oblast spolupráce farnosti s Charitou. Na tyto otázky je vhodnější se zeptat pouze pár vybraných kompetentních lidí, kteří mají v daných oblastech, kterých se specifické otázky týkají, přehled.

Uvedme si nyní několik příkladů otázek, které nebyly vhodně zvoleny: 1. otázka na počet obyvatel je zbytečná. Mohu získat přesné statistické údaje. Zjišťuje pouze přehled farníka. Tato otázka by byla relevantní, pokud by byl průzkum určen širšímu spektru respondentů z různých farností a ne zúžený pouze na 4 farnosti.

U 3. otázky, dotazující se na způsob předávání informací, mohly být předem zjištěny možnosti, a pak by bylo možné pouze zatrhávat. Touto formulací otázky nebyly zjištěny všechny možnosti, ale spíše ty způsoby, které farníci upřednostňují. Otázka 3 je v podstatě totožná s otázkou 18, kde už jsou vyjmenované jednotlivé možnosti.

4. otázka je již hodně specializovaná, běžný farník, který není členem žádné rady, bude mít asi těžko přehled v oblasti různých grémií, natož počtu členů a pravidelnosti setkávání se.

Dalším nedostatkem dotazníku bylo ne úplně vhodné stanovení způsobu jeho vyhodnocování. Jistě by bylo přínosné, mít možnost konzultovat způsob vyhodnocování s odborníkem z oblasti statistiky.

Představení dotazníku osobně se setkává s větší návratností a pozitivnějším přístupem respondentů.

Považujme tedy dotazník a jeho výsledky pouze za pilotní projekt, na kterém byly zjištěny nedostatky jak v zadání dotazníku, tak v metodickém postupu rozdávání a návratu.

Dotazník, tak jak byl koncipovaný, by byl vhodnější spíše pro kvantitativní průzkum. Ideální by bylo využít jej pro analýzu farností v rámci celé diecéze. Měl být rozdán do řady různých farností. Pro případ, kdy byly dotazníky rozdávány pouze ve vytypovaných farnostech, měl být dotazník zpracovaný v jiném duchu, již více konkrétně zaměřený na danou farnost a nikoliv tolik obecně.

Na základě všech těchto zjištění byl dotazník upraven. Jeho zkrácená verze je součástí kapitoly 4.5 viz níže.

4.4 Výsledky průzkumu

Některé cíle dotazníku se podařilo naplnit. Dotazník umožnil zjistit, jaké činnosti se ve farnosti uskutečňují a které naopak chybí.

V řadě aktivit se farnosti navzájem shodují, neboť farnosti, které byly vybrány k pilotnímu průzkumu, jsou celkem živá farní společenství s pestrou škálou činností. Jmenujme si jen některé zajímavé aktivity, jako například Hnutí Modlitby matek, farní knihovna, farní kavárna, pořádání farního plesu. Ve Slavkově například každoročně konaná „Slavkovská iniciativa smíření“, která je otevřenou akcí pro lidi jiného vyznání i pro lidi nepříslušející k církvi, buduje ekumenické vztahy a usiluje o otevřenost veřejnosti. Ve Starém Lískovci jsou pak velmi originálním způsobem tzv. „jarmarků“ z prodeje výrobků dětí, získávány finance pro potřebné.

Avšak většina farností se bohužel stále realizuje především v oblasti liturgické a vynakládá většinu svých sil do konání bohoslužeb a slavení svátostí. I v oblasti svědectví se farnosti orientují především „dovnitř“. Často je opomíjen význam přinášení dobré zvěsti světu.

Nejméně rozvíjenou oblastí ve všech zkoumaných farnostech byla diakonie. Většinou se omezuje pouze na finanční sbírky, modlitby a návštěvy nemocných za účelem podávání jim eucharistie.

Proto by bylo vhodné zamyslet se nad lepší vyrovnaností farních činností v rámci vymezených úkolů. Nezastupitelným dílem je potřeba aktivizování laiků. Oni mohou být právě těmi stavebními kameny pro pestrost a vyváženost. Neboť každý je nadaný v jiné oblasti a měl by si své vlohy uvědomit a dokázat se o svoje schopnosti podělit a přispět k rozvoji farnosti.

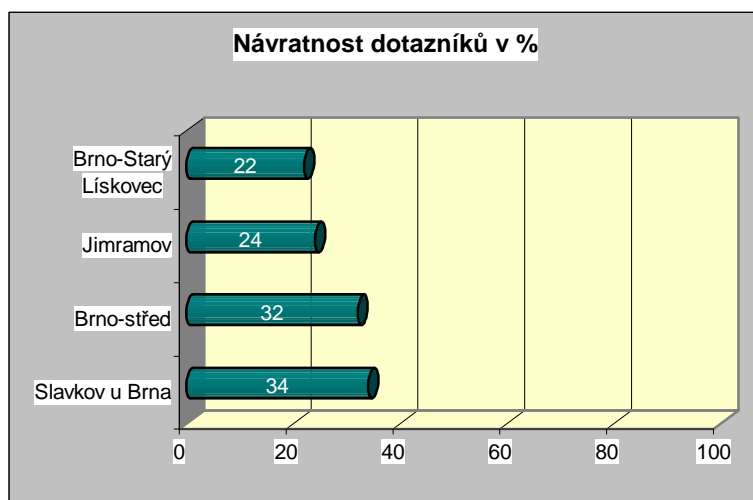
Následuje několik přehledných zobrazení zjištění průzkumu:

Demografické údaje:

	Brno – střed	Brno - Starý Lískovec	Slavkov u Brna	Jimramov
	Farnost v centru diecézního města	Farnost sídlištního typu na okraji města	Maloměstská farnost	Venkovská farnost
Počet obyv.:	78 631 (2006)	14 111	6062 (2005)	1185 (3. 7. 2006)
Rozloha:	15 km ²	3,28 km ²	14,95 km ²	21,99 km ²

Návratnost dotazníků:

	Vráceno v KS	K dispozici v KS	Vráceno v %
Slavkov u Brna	17	50	34 %
Brno-střed	16	50	32 %
Jimramov	12	50	24 %
Brno-Starý Lískovec	11	50	22 %
	56	200	28 %

Souhrnně můžeme dotazník vyhodnotit následující přehlednou tabulkou, která uceleně podává seznam činností ve 4 vymezených oblastech farního života.

Prázdná kolonka nemusí nutně znamenat, že aktivita se nekoná, avšak žádný z respondentů ji nevedl.

	Činnosti	Jimramov	Slavkov u Brna	Brno –Starý Lískovec	Brno-střed
Liturgia	Adorace	☒	☒	☒	☒
	Bohoslužby slova	☒	☒	☒	☒
	Mše pro děti	☒	☒	☒	☒
	Modlitba breviáře	☒	☐	☒	☐
	Modlitby matek	☒	☒	☒	☐
	Modlitba růžence	☒	☒	☒	☒
	Májové pobožnosti	☒	☒	☒	☒
	Pěvecký sbor	☒	☒	☒	☒
Martyria	Ohlášky	☒	☒	☒	☒
	Farní zpravodaj	☒	☒	☒	☒
	Farní internetové stránky	☒	☒	☒	☒
	Příspěvky do místního tisku	☒	☒	☒	☒
	Nástěnky	☒	☒	☒	☒
	Farní knihovna	☒	☒	☒	☒
	Vyučování náboženství	☒	☒	☒	☒
	Příprava ke svátostem	☒	☒	☒	☒
	Biblické hodiny	☐	☐	☒	☒
	Příležitostné přednášky	☒	☒	☒	☒
	Koncerty	☒	☒	☒	☒
	Divadlo	☐	☒	☒	☒
	Den otevřených dveří	☒	☒	☒	☒
Koinonia	Ministranti	☒	☒	☒	☒
	Společenství mladých	☒	☒	☒	☒
	Společenství manželů	☐	☒	☒	☒
	Klub rodičů s dětmi	☒	☒	☒	☒
	Společenství seniorů	☒	☒	☒	☒
	Farní kavárna	☒	☒	☒	☒
	Ekonomická rada	☒	☒	☒	☒
	Pastorační rada	☒	☒	☐	☒
	Poutě - zájezdy	☒	☒	☒	☒
	Farní ples	☐	☒	☒	☒
Diakonia	Návštěva nemocných a osamělých	☒	☒	☒	☒
	Spolupráce s Charitou	☒	☒	☒	☒
	Peněžní sbírky	☒	☒	☒	☒
	Úklid kostela	☒	☒	☒	☒

V následující tabulce si ukážeme rozličnou škálu možných forem spolupráce s městem/obcí na základě otázky: *2. Dochází ke spolupráci v některých věcech s obecním/městským úřadem?*

Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, jak na odlišné úrovni mohou farnosti v různých prostředích spolupracovat s místním obecním či městským úřadem.

Jimramov	Slavkov u Brna	Starý Lískovec	Brno-střed
➤ pomoc při různých opravách	➤ fin. příspěvky na opravy cír. staveb	➤ stavební povolení pro přístavbu fary	➤ dotace na opravy kostela
➤ finanční příspěvky	➤ slavnosti společné pro farnost a město	➤ organizace hodů (průvod přes město)	➤ podpora turistiky, kostnice
➤ zajištění odhrnování sněhu u kostela	➤ větší úklidy kolem kostela	➤ požehnání obecního praporu	➤ dotace na konání plesu
	➤ svěcení budov		➤ koncert ZUŠ
	➤ různé průvody městem		
	➤ starosta navštěvuje významné bohoslužby		
	➤ kultura - koncerty		
	➤ svěcení budov		
	➤ Slavkovská iniciativa smíření		
	➤ družební zájezdy		

4.5 Upravený dotazník jako výsledek pilotního průzkumu

Logickým výsledkem navrženého dotazníku, prověřeného pilotním průzkumem a následně důkladně kriticky zhodnoceného, je jeho upravená verze.

V novém dotazníku byly především vynechány otázky, které byly zhodnoceny jako nadbytečné, určené pro užší okruh respondentů či ty, na něž jsou odpovědi dostupné z veřejných zdrojů. Zkrácení dotazníku bylo nutné i z hlediska jeho časové náročnosti, abychom podpořili ochotu respondentů k jeho vyplnění.

Zkrácená verze dotazníku může posloužit k zjištění pohledu farníků na život vlastní farnosti, reflexe farnosti a uvědomění si jejích silných a slabých stránek. Dotazník je dobrým základem pro etapu analýzy v procesu farní obnovy. Samozřejmě to však neznamená, že je v tuto chvíli již ideální. Každá farnost by si jej měla modifikovat dle svých potřeb. Například pokud má farnost nějaká výraznější specifika, měl by se dotazník upravit tak, aby se více věnoval spornější oblasti.

Tento dotazník může dále posloužit i k účelům zjištění a porovnání farních aktivit v rámci diecéze a být tak základem pro provedení farní analýzy motivované ze strany diecézního pastoračního střediska. Proto bude zkrácená verze dotazníku nabídnuta vedoucímu Pastoračního centra v brněnské diecézi s doporučením provedení komplexní analýzy situace v celé diecézi.

Nyní následuje upravená verze původního dotazníku.

FARNOST JAKO MÍSTO, KDE SE SPOLEČNĚ SLAVÍ, SVĚDČÍ A SLOUŽÍ

Tento dotazník je určen všem osobám "jakýmkoliv způsobem" začleněným do farního společenství.

Dotazník si klade za cíl zjistit, jaké jsou ve Vaší farnosti společné aktivity v oblasti slavení bohoslužeb, způsobů vydávání svědectví a aktivit, které pomáhají potřebným.

Veškeré informace uvedené v tomto dotazníku budou použity pouze pro výzkum do mé závěrečné diplomové práce a veškeré výpovědi jsou anonymní.

V případě jakýchkoliv dotazů či připomínek mě můžete kontaktovat na.....

Velmi děkuji za Váš čas a ochotu.

Eva Erdingerová

- o - o

Prosím, vyhovující odpovědi zakřížkujte (někdy i více možností), některé otázky písemně zodpovězte.

Organizační záležitosti farnosti jako instituce

1. Jakým způsobem se ve farnosti předávají informace?

2. Otázky ke způsobu vedení ve farnosti

a) Na farní pastorační radě se v důležitých a nejasných otázkách hlasuje:

skoro vždy často někdy zřídka nikdy není ustavena farní pastorační rada

b) Nejčastější způsob rozhodování na farní radě:

farář většinou rozhoduje a neptá se na názor členové poradí a farář se většinou rozhodne podle svého názoru podle prosté většiny v hlasování hledá se širší konsensus – společná shoda

c) Pokuste pojmenovat způsob řízení ve farnosti (můžete zatrhnout odpovídající možnosti, i více možností):

řízení funkční nefunkční s demokratickými rysy demokratické zmatečné
 autoritářské motivující demotivující se strachem pohodové laxní
 naslouchající respektující upadající / s rostoucí kvalitou

3. Probíhá ve farnosti nějakým způsobem vyhodnocování současné situace ve farnosti a plánování na další rok (plány, cíle, činnosti...)?

Ano - jakou formou:

Ne

Nevím

4. Pořádá farnost nějaké akce pro veřejnost? (den otevřených dveří fary, kostela, ples, zájezd, divadlo, veřejné sbírky...)

Ano - jmenujte:

Ne

Liturgie

5. Kdo všechno se aktivně podílí na slavení bohoslužby ve Vaší farnosti? Prosím vyjmenujte:

6. Konají se ve farnosti pravidelně nějaké specifické formy bohoslužby a společné modlitby? (např. mše sv. pro děti, pro mládež, rodiny, bohoslužba slova, adorace, společná modlitba růžence, breviáře...)

Ano – jaké:

Ne

Vydávání svědectví

7. Jaké vzdělávání probíhá v současné době ve farnosti (např. přípravy ke svátostem, vyučování náboženství, přednášky, kurzy, biblický kroužek...):

8. Jakou formou se farnost snaží vydávat svědectví o Kristu ostatním lidem žijícím v obci/městu?

Služba

9. Jak podporuje farnost potřebné?

finančně – sbírky

modlitbami

prakticky (např. návštěva nemocného,.....) vyjmenujte:

Společenství

10. Setkávají se farníci i "mimo zdi kostela"?

Ano – kde a při jaké příležitosti?

Ne

11. Existují ve vaší farnosti nějaká užší společenství?(např. společenství mladých, společenství manželů, společenství seniorů, klub rodičů s dětmi...)

Ano

Ne

Pokud ano prosím, vyjmenujte je a napište, zda je vede farář(F) nebo laik(L).

„Trendy“ ve farnosti

12. Jmenujte 5 věcí, které v životě farnosti ustupují spíše do pozadí:

13. Jmenujte 5 věcí, které zažívají ve farnosti rozmach a o kterých si myslíte, že mají budoucnost:

14. Co považujete momentálně za nejpalčivější otázky a problémy ve farnosti?

Osobní údaje

Pohlaví: muž žena

Věk: 18-35 36-50 51-65 nad 65

Vzdělání: ZŠ Uč SŠ VOŠ VŠ

ZÁVĚR

Kdybychom se mohli zeptat Boha na to, jak by chtěl, aby vypadala farnost, co by nám asi odpověděl? Jak si asi On představuje společenství „svého lidu“? Jaké poslání by měli naplňovat ti, kteří ho reprezentují na zemi?

V průběhu diplomové práce jsme se pokoušeli na farnost nahlížet Božíma očima a zároveň postihnout její základní charakteristiku a poslání lidskými smysly.

Farnost jsme definovali jako místně vymezený prostor, kde věřící vytváří společenství víry, slaví společně liturgii, snaží se vydávat svědectví, žít podle evangelia a pomáhat bližním. Tato definice je velmi výstižná, neboť v sobě již zahrnuje úkoly, které by farnost, jako část Božího lidu – církve, měla uskutečňovat. Naplňování tohoto poslání je opravdu nelehký cíl. Současný stav a realita našich farností se proto od těchto charakteristik a od naplňování svého poslání bohužel často liší. To ale určitě není to, co bychom si přáli. Jak se tedy ideálu přiblížit?

Jednou z mnoha cest, jak se jako farnost, lidské společenství se všemi svými chybami a slabostmi, přiblížit ideálu Božího lidu, je metoda farní analýzy.

Farní analýza je jednou z konkrétních cest k obnově farnosti. Je to metoda, navrhuje praktické kroky, které by měly obnovu umožnit. Na začátku však musí být vůle ke změně, rozhodnutí pro absolvování nelehkého a dlouhodobého procesu proměny. Pro uskutečnění rozhodnutí jsou potřeba kromě Božího ducha ještě nějací lidští hybatelé. Proto je nutné vytvořit tým spolupracovníků, kteří se budou procesem farní analýzy zabývat. Ti by měli ve spolupráci s dalšími členy farnosti promyslet „vize budoucnosti farnosti“. Tyto vize se musí porovnat se současnou situací, a proto je dalším úkolem rozbor aktuálního stavu farnosti. Na základě srovnání vize a skutečnosti, by tým spolupracovníků měl vytvořit plán obnovy farnosti. Plány by měly zahrnovat krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle i návrh konkrétních kroků k jejich realizaci, způsob provedení. Po určitém časovém období se musí zrevidovat uskutečněné i nedosažené plány.

Pokud se některý postup ukáže jako nefunkční, je nezbytná jeho obměna.

Jako pomoc farnostem k usnadnění procesu farní analýzy, byl vytvořen dotazník, zabývající se zmapováním aktivit ve farnosti. Tento dotazník byl vyzkoušen v pilotním průzkumu ve čtyřech farnostech brněnské diecéze, posléze kriticky zhodnocen a upraven. Upravená verze dotazníku by měla být použitelná pro zájemce z řad farností, kteří se chtějí touto cestou pokusit o vlastní obnovu.

Práce nabízí velké množství témat, kterým by se další autoři mohli věnovat mnohem podrobněji. Jsou to témata teologická – farnost a její historický vývoj, jednotlivé úkoly církve ad. Těmito otázkami se jistě již mnoho autorů zabývalo. Téma, které jsme otevřeli a které by jistě zasloužilo větší pozornost je samotné téma metody farní analýzy. Další studie by se mohly věnovat podrobněji metodě i jejím jednotlivým krokům. Užitečná by jistě byla nějaká další praktická zkušenost s aplikací metody farní analýzy na vybraném místě.

Zdravá farnost je místem, kde se lidé cítí být členem jedné velké rodiny, která se vzájemně podporuje. Čerpají sílu z eucharistie a jistotu z Božího slova. Vše je prodchnuto atmosférou lásky. Z těchto zdrojů pak farníci nacházejí motivaci a sílu ke službě. Kdo by nechtěl žít v takové farnosti?

Protože tento ideál je snem většiny z nás, byla tato práce zamýšlena jako pozitivní impuls k rozhodnutí se k tomuto ideálu pokusit alespoň přiblížit.

ABSTRAKT

ERDINGEROVÁ, E. *Farní analýza*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce A. Křišťan.

Klíčové pojmy: farnost, úkoly církve (liturgia, martyria, diakonia, koinonia), úkoly farnosti, farní analýza, dotazník farní analýzy

Stěžejním předmětem zájmu diplomové práce je farnost, jako centrum církve na místní úrovni, kde se usiluje o realizování 4 hlavních úkolů církve – liturgia, martyria, diakonia, koinonia. Farní analýza je metoda, která by měla farnostem pomoci s uskutečňováním těchto důležitých úkolů.

První část práce je věnovaná teorii, která se snaží poskytnout co možná nejkomplexnější pohled na farnost.

V druhé části se pojednává o úkolech farnosti, jako obrazu církve na místní úrovni, a možnostech jejich naplnění.

Třetí část se zabývá farní analýzou, metodou farní obnovy, cestou k naplňování pravého poslání farnosti. Popisuje podstatu farní analýzy, jak tento proces probíhá a na základě několika zahraničních zkušeností navrhuje doporučení k jeho realizaci.

V závěrečné části práce se autorka snaží pomoci farnostem s částí realizace farní analýzy tím, že připraví dotazník pro etapu "analýzy" – prozkoumání současného stavu farnosti. Popisuje přípravu dotazníku, pilotní průzkum a na základě jeho vyhodnocení navrhuje nový dotazník. Cílem diplomové práce je motivování k reflexi vlastní farnosti a povzbuzení k započatí praktických kroků vedoucích k farní obnově a rozvoji farnosti.

ABSTRACT

ERDINGEROVÁ, E. *Parish Analysis*. České Budějovice 2007. Diploma project. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Tutor of diploma project A.Křišťan.

Key terms: parish, church's tasks (liturgia, martyria, diakonia, koinonia), parish's tasks, parish analysis, questionnaire of parish analysis

Diploma project is focused on a parish as a representant of the church in a local area where it is trying to reach four well known goals of the church - liturgia, martyria, diakonia, koinonia.

The Parish analysis is a method which can help parishes to fullfill these important missions.

The first part of the diploma project is dedicated to the theory which is trying to provide a complex view on the parish itself. The second part is about the parish's tasks like its local roles streaming from the church and its ability to fullfil them.

Third part is focused on the parish analysis as a method of parish renewal process. It describes its main characteristics, how the process is working and describes some recommendations how to apply the parish analysis based upon some examples from abroad.

In the last part of diploma project, the author is trying to help parishes in the application of the parish analysis by the preparation of a questionnaire for the investigation phase of the current status of a parish.

This part describes questionnaire's preparation procedure, pilot investigation and a preparation of a new questionnaire based upon the evaluation of the previous one.

The diploma project goal is to motivate a parish to the selfreflection and encourage it to start real steps heading to the parish's renewal and development.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ADAM, A. *Liturgika*. 1. vyd. Praha: VYŠEHRAD, 2001. ISBN 80-7021-420-1
- ADAM, A., BERGER, R. *Pastoral-liturgisches Handlexikon*. 2. vyd. Mnichov: Freiburger Graphische Betriebe, 1981. s. 313-316. ISBN 3-451-18972-0
- AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Farnost na přelomu století*. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2000. ISBN 80-86036-47-2
- AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Velký slovník cizích slov*, elektronické vyd. Voznice: LEDA, spol. s r.o., 1999. ISBN nevedeno
- BENEDIKT XVI. *enc. Deus caritas est*. Přel. C. V. Pospíšil. 1. vyd. Praha: Paulínky, 2006. ISBN 80-869-49-03-6
- BERGER, P.L. *Vzdálená sláva*. Brno: Barristes&Principal, 1997. ISBN 80-85947-18-8
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Česká biblická společnost, 1998. ISBN 80-85810-19-0
- DEMEL, Z., SCHLEMMER, K. *Pronikavá změna pastorace, nebo sebezáchovný provoz?* 1. vyd. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2005. ISBN 80-7040-814-6
- Dokumenty 2. vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3
- Farnost na cestě*. Přel. V. Petráček. 1. vyd. Svitavy: TRINITAS, 2003. ISBN 80-86036-84-7
- FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. 2. roz. vyd. Praha: ZVON, 1995. ISBN 80-7113-119-9
- GÓRECKI, E. *Církev se uskutečňuje ve farnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o. 1996. ISBN nevedeno
- Kodex kanonického práva*. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6

KROHE, P., ŽŮREK, P. *Komunikace ve farnosti*. 1. vyd. Olomouc: CMTF UP, 2005 ISBN 80-244-1291-8

LEHNER, M. *Caritas Die Soziale Arbeit der Kirche*. Freiburg im Breisgau: Lambertus-Verlag, 1997. ISBN 3-7841-0954-3

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: ACADEMIA. 1997. ISBN 80-200-0625-7

OPATRNÝ, A. *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 2006. ISBN 80-7192-930-1

OPATRNÝ, A. *Pastorační situace u nás*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl. 1996. ISBN 80-7192-092-4

OPATRNÝ, A. *Priority – farnost zítřka*. Setkání kněží Velehrad, březen 2002.

POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002. ISBN 80-7192-748-1

„*Primäre Verwirklichung der Kirche als Ereignis*“ – *Zur Theologie der Pfarre*, v: *Die Pfarre*, vyd. H. Rahner, Freiburg i. Br. 1956, ISBN neuvedeno

ZAUNER, W. *O farní obci zítřka*. TT 1993/1

ZULEHNER P. M., GÖNNER H., SCHWEIGHOFER J. *Pfarranalyse*. Wien, DomVerlag, 1997, ISBN 3-85351-154-6

SEZNAM ZKRATEK

- DV Dei verbum, Věřoučná konstituce o Božím zjevení
- CIC Codex iuris canonici, Kodex kanonického práva
- GS Gaudium et spes, Pastorální konstituce Radost a naděje
- NMI Novo millennio ineunte, Apoštolský list Na počátku nového tisíciletí
- KKC Katechismus katolické církve
- SC Sacrosanctum concilium, Konstituce o posvátné liturgii